

ISW
Instituut voor integratie
en sociale weerbaarheid

Grensoverschrijdend gedrag onder Groningse studenten

Een onderzoek naar omvang, trends en verklarende
factoren

Marlon Nieuwenhuis MSc.
Prof. dr. Tom Postmes

rijksuniversiteit
groningen

Grensoverschrijdend gedrag onder Groningse studenten

Een onderzoek naar omvang, trends en verklarende
factoren

ISW

Instituut voor integratie en sociale weerbaarheid
Grote kruisstraat 2/ 1
9712 TS Groningen

Telefoon (050) 3636917
Email isw@rug.nl
Website www.instituutisw.nl

Publicatiecode ISW_politiegroningen_03.11.10_003

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Samenvatting	2
H1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. Doelstelling	3
1.3. Overzicht	3
H2. Onderzoeksopzet	4
2.1. Methode	4
2.2. Respondenten	4
H3. Probleemgedrag onder studenten	5
3.1. Alcoholgebruik	5
3.2. Drugsgebruik	6
3.3. Onveilige seksuele contacten	8
3.4. Agressie en criminaliteit	8
3.5. Relaties tussen probleemgedragingen, onderling en met studieresultaten	9
H4. Normen	11
4.1. Prescriptieve normen: Hoe hoort het?	11
4.2. Descriptieve normen: Hoe gedragen anderen zich?	12
H5. Processen	14
5.1. Zelfselectie	14
5.2. Sociale identificatie	14
5.3. Voorspellers van agressie en ander probleemgedrag	16
H6. Implicaties	17
Bijlage 1: Referenties en Bronnen	18
Bijlage 2: Alcoholgebruik	19
Bijlage 3: Drugsgebruik	20
Bijlage 4: Onveilige seks	21
Bijlage 5: Agressie en criminaliteit	22
Bijlage 6: Relaties tussen probleemgedrag	23
Bijlage 7: Normen over probleemgedrag	25
Bijlage 8: Literatuuronderzoek grensoverschrijdend gedrag onder jongeren	26

Samenvatting

Dit rapport van het instituut voor Integratie en Sociale Weerbaarheid geeft de resultaten weer van een longitudinaal onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag onder studenten. Het doel was inzicht te krijgen in de aard, omvang en acceptatie van grensoverschrijdend gedrag onder eerstejaarsstudenten in Groningen, waarbij onderscheid werd gemaakt tussen verschillende groepen studenten. We brachten gedrag en normen ten aanzien van 4 soorten probleemgedrag in kaart: alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilig seksueel contact en agressie/criminaliteit. Uitgangspunt was dat sociale normen belangrijke determinanten zijn van probleemgedrag.

Methodie. In het studiejaar 2009/2010 is een longitudinaal onderzoek uitgevoerd (N = 529) met drie metingen: in juli (voor aanvang van de studie) en in december en maart (tijdens het eerste studiejaar).

Resultaten. Gemiddeld zijn niveaus van agressie, criminaliteit en harddrugsgebruik onder Groningse studenten opmerkelijk laag. Ook is er gedurende het eerste studiejaar geen noemenswaardige toename van hard- of softdrugsgebruik, onveilige seks, of criminaliteit. Ook het drankgebruik van de overgrote meerderheid van studenten blijft binnen de perken, al drinken studenten gemiddeld iets meer dan leeftijdsgenoten. Binnen studentenverenigingen ligt de gemiddelde consumptie het hoogst. Er is een relatie tussen drankgebruik en slechtere studieresultaten, agressie en criminaliteit (onder mannen) en onveilige seks (onder vrouwen).

Het gedrag van de gemiddelde Groningse student strookt niet met het stereotiepe beeld. In het imago staat bier drinken en feestvieren centraal. In werkelijkheid blijken Groninger studenten veel minder te drinken, en keuren zij overmatig alcoholgebruik sterk af. Hierdoor is er een fors verschil tussen waargenomen groepsnorm en werkelijk gedrag. Die groepsnorm verklaart deels de toename in drankgebruik gedurende het eerste studiejaar en verklaart tevens waarom studenten iets meer drinken dan leeftijdsgenoten.

Conclusies. Uit de resultaten zijn verschillende aanbevelingen voor beleid te destilleren. Ten eerste valt op dat het beeld van Groningse studenten niet overeenkomt met het gedrag van de overgrote meerderheid. Al met al gedragen de meeste Groningse studenten zich heel keurig. Problemen met drugs, geweld en criminaliteit lijken incidenteel. Ook het seksueel gedrag en drankgebruik van de meeste Groningse studenten zijn niet zorgwekkend. Leden van grote verenigingen drinken echter meer dan gemiddeld.

Het grote verschil tussen werkelijkheid en waarneming kan een belangrijk uitgangspunt zijn voor beleid. Het excessieve gedrag van een kleine minderheid bepaalt nu het beeld van “de student.” De overgrote meerderheid van de studenten zijn echter keurige mensen. Het stereotiepe beeld is onjuist.

Onderzoek biedt tevens aanknopingspunten voor het terugdringen van overmatig en excessief alcoholgebruik. Grote studentenverenigingen kunnen proberen het drankgebruik te reduceren. Resultaten wijzen bovendien uit dat alcoholgebruik in sterke mate gezien wordt als “normaal” en synoniem met feestvieren. Beleid kan zich richten op ont koppeling van deze associaties. Want zoals ook uit het onderzoek blijkt: “we” vinden excessief alcoholgebruik abnormaal en ongezigelig.

H1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Traditiegetrouw staat de studententijd niet enkel in het teken van educatie: dit is een levensfase van vrijheid en experimenten. De Politie, Gemeente Groningen, en het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen, vroegen zich af in hoeverre studenten zich hierbij te buiten gaan aan excessief gedrag zoals onder meer excessief alcoholgebruik, drugsgebruik, en mogelijk criminele handelingen. Dit rapport van het instituut voor Integratie en Sociale Weerbaarheid geeft, als reactie op deze vraag, de resultaten weer van een longitudinaal onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag onder studenten.

1.2. Doelstelling

De huidige studie heeft als doel om inzicht te krijgen in de aard, omvang en acceptatie van grensoverschrijdend gedrag onder eerstejaarsstudenten in Groningen. Hierbij richten we ons op 4 soorten probleemgedrag: alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilig seksueel contact en agressie/criminaliteit. We maken hierbij onderscheid tussen verschillende groepen studenten. Er is speciale aandacht voor studentenverenigingen (deze zijn meestal gericht op het bevorderen van sociale contacten) en studieverenigingen (voor studenten van een bepaalde studierichting en, naast het sociale aspect, gericht op zaken die relevant zijn voor de studie)¹. Ook onderzoeken we verschillen tussen mannen en vrouwen, en tussen uit- en thuiswonende studenten. Daarnaast is het doel om de voorspellers van probleemgedrag in kaart te brengen. Uitgangspunt hierbij is dat sociale normen belangrijke determinanten zijn van probleemgedrag. Voor eerstejaarsstudenten zijn normen met name relevant, omdat zij vaak voor het eerst in hun leven de gezinssituatie langdurig verlaten, en zij een sociaal leven opbouwen in een voor hen nieuwe groep: omstandigheden waarin sociale normen mogelijk een extra sterke invloed uitoefenen.

1.3. Overzicht

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksopzet. Vervolgens zal in hoofdstuk 3 voor elk van de 4 probleemgebieden worden samengevat wat de aard en omvang van het probleem is en of er een verschuiving in het probleemgedrag optreedt in het eerste studiejaar. Hierbij wordt het gedrag van verschillende groepen vergeleken. Bij het in kaart brengen van het probleemgedrag zal ook een onderscheid worden gemaakt tussen gedrag tijdens het uitgaan en gedrag in het algemeen. Daarnaast bespreken we in hoofdstuk 3 de relaties tussen de verschillende probleemgedragingen en de relatie met studieresultaten. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de relatie tussen normen en gedrag. In hoofdstuk 5 zal worden ingegaan op de overige processen die het gedrag kunnen verklaren en in hoofdstuk 6 bespreken we de implicaties. Bij de bespreking van de onderzoeksresultaten, zullen alleen de belangrijkste gegevens in de tekst worden vermeld. Voor de volledige gegevens wordt verwezen naar de bijlagen.

¹ Tot de groep studentenverenigingen behoren alleen leden van de 4 grootste Groningse verenigingen (Albertus Magnus, Vindicat atque polit, Dizkartes en Unitas). De overige verenigingen verschillen te veel om in deze groep op te nemen; Tot de groep studieverenigingen behoren alleen actieve leden; Niet-leden zijn niet (actief) lid van enigerlei studievereniging of studenten(sport)vereniging.

H2. Onderzoeksopzet

2.1. Methode

Het onderzoek was een longitudinaal vragenlijstonderzoek onder eerstejaars Groningse studenten. Deze groep studenten is interessant omdat groepslidmaatschappen en sociale netwerken zich vooral in deze fase van de studietijd ontwikkelen. Hierdoor is goed te onderzoeken hoe het gedrag van studenten verandert onder invloed van de studentencultuur. Alle aankomende eerstejaarsstudenten van de Rijksuniversiteit Groningen zijn benaderd via e-mail om mee te doen aan het onderzoek. Er werd gebruik gemaakt van vragenlijsten met vragen betreffende grensoverschrijdend gedrag en geaccepteerd gedrag (persoonlijke normen). Daarnaast werd er gevraagd naar waargenomen groepsnormen en waargenomen gedrag bij anderen.

Er vonden drie metingen plaats om gedrag over tijd in kaart te kunnen brengen: de eerste meting in juli, 1,5 maand voor aanvang van de studie, de tweede meting begin december (na 3 maanden), als het studentenleven goed op gang is gekomen, en de derde meting in maart, richting het einde van het eerste jaar (na 7 maanden).

2.2. Respondenten

In totaal hebben 529 studenten aan alle drie de metingen van het longitudinale onderzoek meegedaan. In eerste instantie zijn 4452 eerstejaars studenten benaderd voor de eerste meting. Hiervan hebben 1041 daadwerkelijk meegedaan, een respons van 23%. De respons voor meting 2 en 3 bedroegen respectievelijk 63% en 85%.

De studenten waren gemiddeld 19 jaar oud. De jongste respondent was 16 en de oudste was 28. Het merendeel van de respondenten was vrouw (66%). De studenten waren allemaal eerstejaarsstudenten, waarvan 94% een Bachelor volgt en 6% een schakeljaar.

Tijdens de laatste meting van het onderzoek was 21% van de studenten thuiswonend en 68% uitwonend. De overige studenten woonden samen (5%) of had een andere woonsituatie (6%). Van alle studenten was 22,1% lid van een studentenvereniging, waarvan 57% van een grote vereniging, 21% van een studentensportvereniging en 22% van overige verenigingen. Van alle studenten was 23% actief lid van een studievereniging.

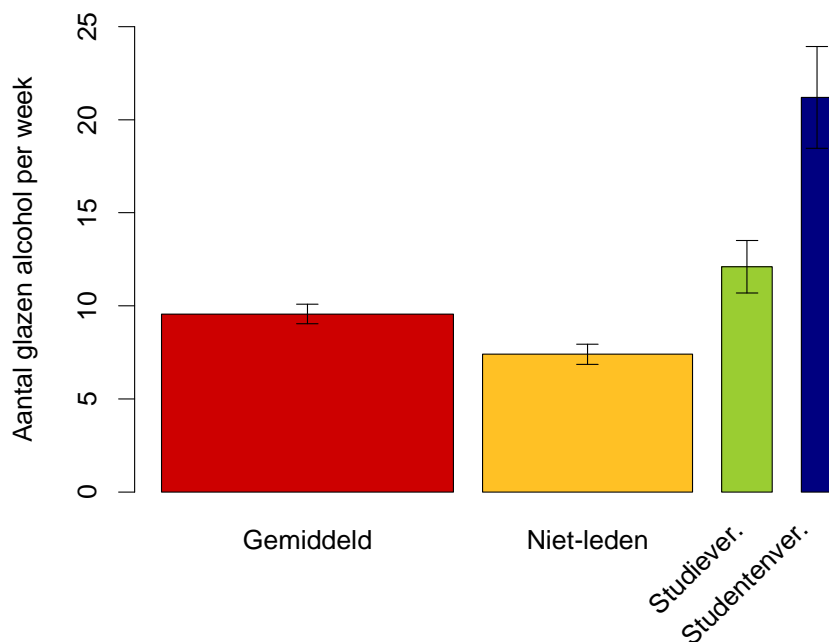
H3. Probleemgedrag onder studenten

In dit hoofdstuk wordt het probleemgedrag van eerstejaarsstudenten in Groningen besproken. Waar mogelijk zal een vergelijking worden gemaakt met jongeren in het algemeen.

3.1. Alcoholgebruik

Alhoewel uit het onderzoek blijkt dat studenten veel meer drinken dan jongeren in het algemeen, is het gedrag van de *gemiddelde* student niet echt problematisch. Wel zijn er specifieke groepen die veel meer alcohol consumeren.

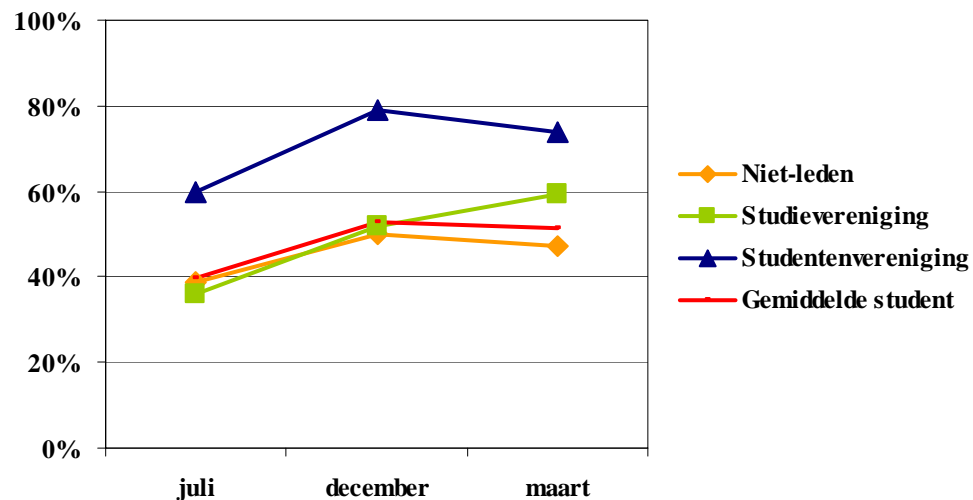
Van alle jongeren tussen de 18 en 25 jaar drinkt 11,4% nooit (CBS, 2009; zie voor uitgebreide gegevens over alcoholgebruik onder *jongeren* bijlage 8). Onder studenten in het huidige onderzoek ligt dit percentage lager: slechts 6% drinkt nooit alcohol. Studenten die alcohol drinken doen dit gemiddeld 1 à 2 keer in de week. In een gewone collegeweek drinken eerstejaarsstudenten (incl. geheelonthouders) gemiddeld 10 glazen alcohol. Er is (net als onder jongeren in het algemeen) een groot verschil tussen mannen ($M = 16$ glazen) en vrouwen ($M = 6$ glazen). Ook drinken uitwonenden ($M = 11$ glazen) meer dan thuiswonenden ($M = 6$ glazen). Zoals in Figuur 1 te zien is, steken verenigingsleden ($M = 21$ glazen) duidelijk boven de rest uit.

Figuur 1: Aantal glazen alcohol per week (met standaard error) in een gewone collegeweek, gemiddeld en uitgesplitst per deelgroep. De breedte van de kolom komt overeen met de proportie van iedere groep in de steekproef: gemiddeld (100%), niet-leden (72%), leden studievereniging (17%) en leden grote studentenverenigingen (11%).

Naast reguliere alcoholconsumptie hebben we studenten gevraagd naar voor gezondheid problematisch gedrag zoals binge-drinking. Van binge-drinking is sprake als een grote hoeveelheid alcohol (5 glazen of meer) in korte tijd wordt gedronken (Trimbos-instituut, 2010). 51,2% van de studenten geeft aan dit op een uitgaansavond te doen, waarvan 30,7% 'soms', 17,6% 'vaak' en 2,9% 'altijd'. Wederom zijn de verschillen tussen studentengroepen fors (zie bijlage 2 voor de tabellen). Niet-leden doen het minst aan 'binge-drinking' (47,3%), gevolgd door leden van studieverenigingen (59,5%), en leden van studentenverenigingen

(74%). Daarnaast hebben we studenten gevraagd naar de gevolgen van excessief alcoholgebruik zoals stomdronkheid en geheugenverlies. Van de studenten gaf 37,6% aan wel eens ‘stomdronk’ te worden op een uitgaansavond, waarvan 29,8% ‘soms’ en 7,9% ‘vaak’. Bij 15,7% van de studenten komt het wel eens voor dat ‘ze zich niet meer alles kunnen herinneren’ na het uitgaan, waarvan 13,2% soms, 1,9% vaak en 0,6% altijd. Verder valt op dat studenten significant meer drinken tijdens hun studietijd dan daarvoor (zie Figuur 2). Bij leden van studieverenigingen en studentenverenigingen is de stijging het grootst. Wat verder opvalt is dat verenigingsleden al voor de studietijd significant meer drinken dan de gemiddelde student. Dit geldt niet voor studenten die lid worden van studieverenigingen.

Figuur 2. Trendgegevens van het percentage studenten (uitgesplitst per studentengroep) dat wel eens (soms, vaak of altijd) aan ‘binge-drinking’ doet tijdens het uitgaan.

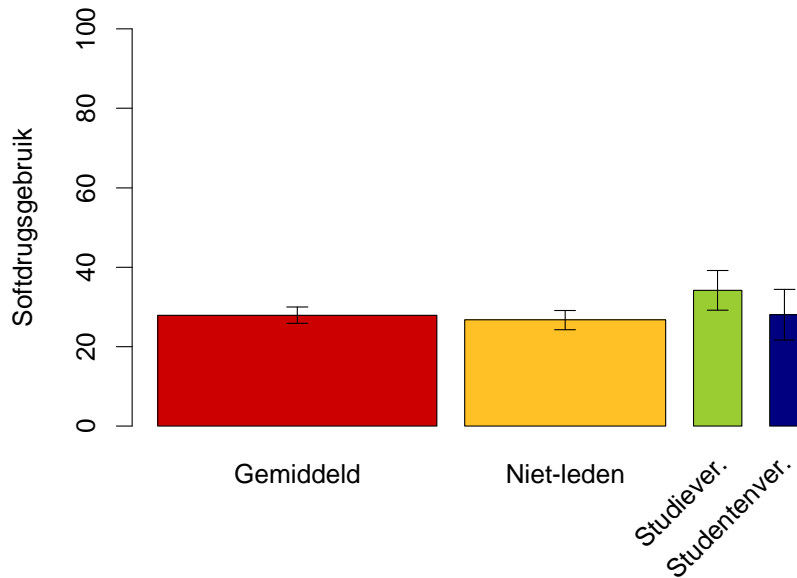
Samenvattend kunnen we stellen dat alcoholgebruik onder studenten hoger ligt dan bij leeftijdsgenoten. De gemiddelde student drinkt echter niet excessief. Dat is anders voor studentenverenigingen, waar fors wordt geconsumeerd. Ook de stijging van alcoholgebruik tijdens de studietijd is bij studentenverenigingen en studieverenigingen significant hoger dan de stijging bij niet-leden.

3.2. Drugsgebruik

Over het algemeen is het drugsgebruik onder studenten laag. Van alle jongeren tussen de 15 en 25 jaar geeft 12,4% aan maandelijks marihuana/hasj te gebruiken, 3,1% XTC en 1,7% cocaïne (CBS, 2001; zie voor uitgebreide gegevens over drugsgebruik onder jongeren bijlage 8). Onder eerstejaarsstudenten in dit onderzoek ligt dit percentage lager: 4,9% gebruikt maandelijks marihuana/hasj, 0,6% XTC en 0,4% cocaïne. Naast regulier drugsgebruik is ook specifiek gevraagd naar gebruik tijdens het uitgaan. 27,9% van de studenten gebruikt wel eens softdrugs tijdens het uitgaan, waarvan 20,2% zelden, 5,8% soms en 1,9% vaak/altijd (zie bijlage 3 voor de tabellen). Er is (net als onder jongeren in het algemeen) een groot verschil tussen mannen en vrouwen: 41,3% van de mannen gebruikt wel eens softdrugs, tegenover 20,8% van de vrouwen. Zoals in Figuur 3 te zien is, gebruiken leden van studieverenigingen (34,2%) iets vaker softdrugs dan leden van verenigingen (28%) en niet-leden (26,7%).

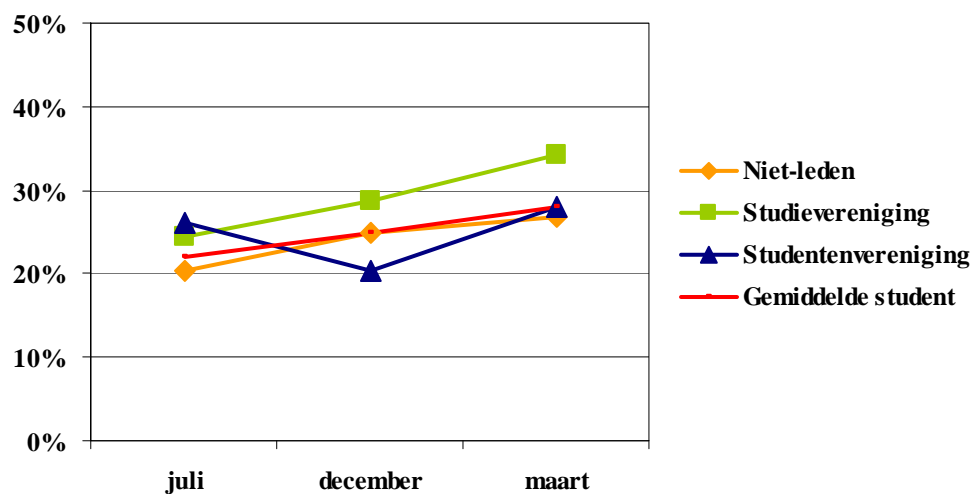
Het harddrugsgebruik onder studenten is over het algemeen laag. 4,1% geeft aan wel eens harddrugs te gebruiken tijdens het uitgaan, waarvan 2,3% zelden, 1,7% soms en 0,2% altijd. Er is wederom een groot verschil tussen mannen en vrouwen: 7,2% van de mannen gebruikt wel eens harddrugs tegenover 2,5% van de vrouwen.

Onder studentengroepen gebruiken niet-leden tijdens het uitgaan vaker harddrugs (5,4%) dan leden van studieverenigingen (2,6%) en studentenverenigingen (2%). Hierbij valt bovendien op dat bijna geen enkele student aangeeft dit regelmatig te doen.

Figuur 3. Percentage studenten (gemiddeld en per groep) dat wel eens (zelden, soms, vaak of altijd) softdrugs gebruikt tijdens het uitgaan. De breedte van de kolom komt overeen met de proportie van iedere groep in de steekproef: gemiddeld (100%), niet-leden (72%), leden studievereniging (17%) en leden grote studentenverenigingen (11%).

Het softdrugsgebruik stijgt niet noemenswaardig over de tijd. Voor aanvang van de studie geeft 22% van de aankomende studenten aan wel eens softdrugs te gebruiken, tegenover 27,9% aan het einde van het eerste studiejaar. Het gebruik onder studentenverenigingen stijgt het minst en bij studieverenigingen het meest (zie Figuur 4). Het harddrugsgebruik daarentegen neemt nauwelijks toe onder studenten. Ook zijn er geen groepen die opvallen (zie bijlage 3 voor de cijfers)

Figuur 4. Trendgegevens van het percentage studenten (uitgesplitst per studentengroep) dat wel eens (zelden, soms, vaak of altijd) softdrugs gebruikt tijdens het uitgaan.

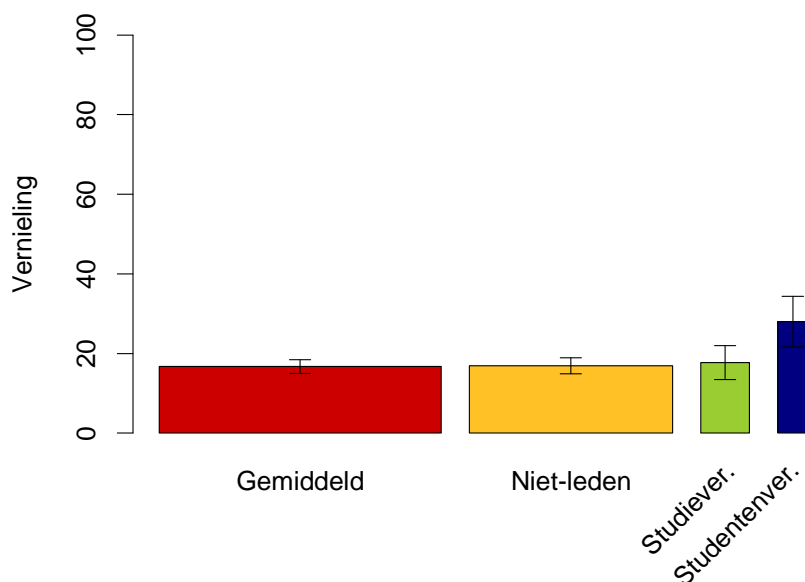
3.3. Onveilige seksuele contacten

Onveilig seksueel contact is voor de gezondheid problematisch gedrag omdat het de kans op seksueel overdraagbare aandoeningen vergroot. Studenten hebben relatief weinig onveilige seksuele contacten. Studenten zonder vaste relatie hebben gemiddeld minder dan 1 keer per maand onveilige seks. Wanneer we kijken naar onveilige seksuele contacten tijdens het uitgaan, heeft 18,1% wel eens onveilige seks (waarvan 12,9% zelden, 4,5% soms en 0,6% vaak/altijd; zie bijlage 4 voor de tabellen). Verder valt op dat uitwonende studenten vaker onveilige seks hebben (20,1%) dan thuiswonende studenten (10,5%). Dit verschil was echter ook al aanwezig voor de studietijd (toen vrijwel alle studenten nog thuis woonden) en kan dus niet verklaard worden door het “op kamers” gaan wonen. Ten slotte blijkt er tijdens de studietijd geen toename in onveilige seks te zijn ten opzichte van de maanden voorafgaand aan de studie.

3.4. Agressie en criminaliteit

Om agressie onder studenten in kaart te brengen zijn verschillende gradaties van agressief gedrag tijdens het uitgaan gemeten, namelijk betrokkenheid bij scheldpartijen, betrokkenheid bij ruzies, bij vechtpartijen en vernieling. Studenten gaven aan hoe vaak ze hierbij betrokken waren. De studenten die een ander antwoord geven dan “nooit” zijn hierbij van belang: zij zijn degenen die wel eens agressief of crimineel gedrag vertonen.

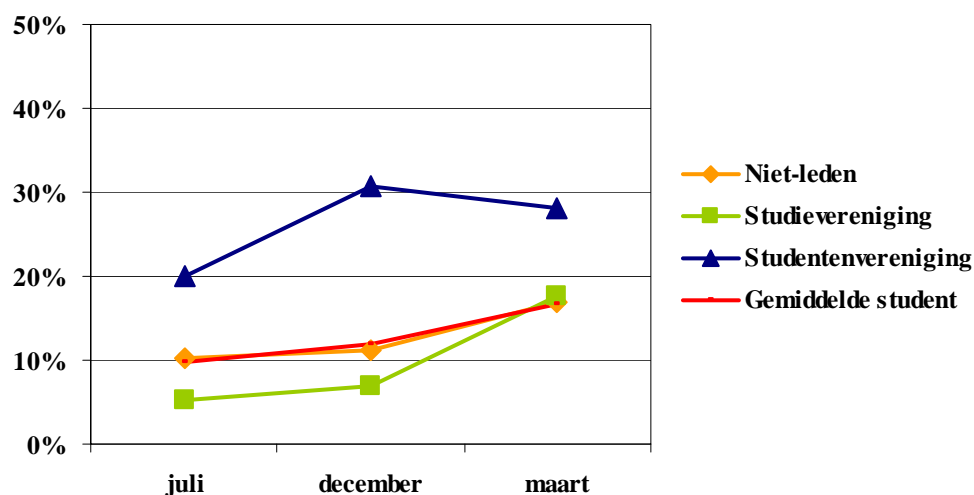
Over het algemeen vertonen studenten weinig agressief gedrag. Wel zijn er specifieke groepen waarbij agressief gedrag vaker voorkomt (zie bijlage 5 voor de tabellen). Onder studenten in het algemeen komt het relatief vaak voor dat ze tijdens het uitgaan iemand uitschelden (41,8%, waarvan 31,3% zelden, 9,3% soms en 1,2% vaak). Tevens raakt een redelijk hoog percentage wel eens betrokken bij een ruzie (30,2%, waarvan 28,3% zelden en 1,7% soms). Vernieling komt minder vaak voor (16,7%, waarvan 15,1% zelden en 1,6% soms/ vaak) en studenten raken weinig betrokken bij vechtpartijen (9,5%, waarvan 8,9% zelden en 0,6% soms/ vaak).

Figuur 5. Percentage studenten (gemiddeld en per groep) dat wel eens (zelden, soms, vaak of altijd) iets vernielt tijdens het uitgaan. De breedte van de kolom komt overeen met de proportie van iedere groep in de steekproef: gemiddeld (100%), niet-leden (72%), leden studievereniging (17%) en leden grote studentenverenigingen (11%).

Er zijn grote verschillen tussen mannen en vrouwen. Mannen geven 2 keer zo vaak aan dat ze wel eens iemand uitschelden (mannen 59%; vrouwen 32,8%) en wel 5 keer zo vaak dat ze betrokken raken bij een vechtpartij (mannen 20,4%; vrouwen 3,8%). Wat verder opvalt, is dat thuiswonende studenten significant *meer* agressief gedrag vertonen (betrokken bij ruzie 35,2%; vernieling 19,8%) dan uitwonende studenten (betrokken bij ruzie 28,7%; vernieling 16,5%), al zijn de verschillen klein. Over het algemeen rapporteren leden van studentenverenigingen iets meer agressief gedrag dan niet-leden en leden van studieverenigingen. Als voorbeeld zijn de gegevens over vernieling weergegeven in Figuur 5.

Onder alle studenten zien we tijdens het eerste jaar een lichte stijging in agressief gedrag. Deze stijging is te zien bij 'iemand uitschelden' en 'vernieling' (zie Figuur 6). Hoewel leden van studentenverenigingen vaker agressief gedrag vertonen dan andere groepen kunnen we niet stellen dat agressie kenmerkend is voor het verenigingsleven. Studentenverenigingen trekken wel studenten aan die gemiddeld iets meer agressief gedrag vertonen dan andere studenten, maar de verschillen tussen niet-leden en verenigingsleden worden niet groter tijdens de studietijd.

Figuur 6. Trendgegevens van het percentage studenten (uitgesplitst per studentengroep) dat wel eens (zelden, soms, vaak of altijd) iets vernielt tijdens het uitgaan.

3.5. Relaties tussen probleemgedragingen, onderling en met studieresultaten

In deze paragraaf bespreken we de relaties tussen de verschillende probleemgedragingen: hoe hangen alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilige seks en agressie met elkaar samen? De mate van samenhang is uit te drukken als een correlatie (r). Hoe dichter een correlatie bij 1 (of -1) ligt des te sterker is het verband tussen de gedragingen en hoe dichter bij 0 des te zwakker is het verband. Als vuistregel geldt een correlatie van 0.1 als een klein verband, een correlatie van 0.3 is gemiddeld, en een correlatie van 0.5 is een sterk verband.

Over het algemeen hangen de probleemgedragingen niet zo sterk met elkaar samen. Er zijn echter clusters van probleemgedragingen aan te wijzen die kenmerkend zijn voor bepaalde studentengroepen. Wanneer we kijken naar studenten in het algemeen hangt alcoholgebruik vooral samen met softdrugsgebruik ($r = .39$) en agressie ($r_{\text{ruzie/vechtpartij}} = .28$; $r_{\text{vernieling}} = .30$). Daarnaast hangt softdrugsgebruik samen met harddrugsgebruik ($r = .40$) en enigszins met agressie ($r_{\text{ruzie/vechtpartij}} = .24$; $r_{\text{vernieling}} = .26$).

Wanneer we mannen en vrouwen met elkaar vergelijken valt op dat er voor vrouwen een verband bestaat tussen alcoholgebruik en onveilige seks ($r = .25$). Dit betekent dat hoe meer

alcohol vrouwen drinken, des te groter de kans dat ze onveilige seks hebben. Dit verband is er niet voor mannen ($r = .03$). Verder zien we dat er bij mannen een relatie is tussen alcoholgebruik en vernieling ($r = .28$) en tussen softdrugsgebruik en vernieling ($r = .28$), terwijl dit verband bij vrouwen afwezig is.

Voor studenten in het algemeen werd gevonden dat alcoholgebruik samenhangt met softdrugsgebruik ($r = .39$). Wanneer we verschillende studentengroepen met elkaar vergelijken zien we dat dit echter niet geldt voor verenigingsleden ($r = .04$).

Wanneer we uit- en thuiswonende studenten met elkaar vergelijken zien we dat voor thuiswonenden de samenhang tussen alcoholgebruik en drugsgebruik sterker is ($r_{\text{softdrugs}} = .49$; $r_{\text{harddrugs}} = .37$) dan voor uitwonenden ($r_{\text{softdrugs}} = .38$; $r_{\text{harddrugs}} = .16$). Voor uitwonenden is juist de samenhang tussen alcoholgebruik en vernieling sterker ($r = .36$) dan voor thuiswonenden ($r = .18$).

Uit bovenstaande gegevens kunnen we concluderen dat onder alle studentengroepen (behalve onder vrouwen) alcoholgebruik en agressie met elkaar samenhangen. Wanneer we deze gegevens naast de cijfers leggen over de omvang van probleemgedrag (zie paragraaf 3.1 en 3.4) zien we ook dat bij studentengroepen waar relatief meer alcohol wordt gedronken, namelijk leden van verenigingen, ook relatief meer agressie en geweld voorkomt. Wat betreft de relatie tussen alcohol- en softdrugsgebruik is het beeld tegenovergesteld. Hoewel leden van verenigingen meer alcohol drinken dan gemiddeld, gebruiken ze niet meer softdrugs dan andere studentengroepen (zie paragraaf 3.2). Dit is te verklaren doordat de relatie tussen alcohol- en drugsgebruik (die wel bestaat bij andere studentengroepen) bij hen ontbreekt. Samengevat is er sprake van clustering van probleemgedrag voor bepaalde studentengroepen. Deze clustering is wellicht te verklaren door de normen die binnen bepaalde groepen gelden. De invloed van normen zal worden besproken in het volgende hoofdstuk. Eerst zullen we nog ingaan op de relatie tussen probleemgedrag en studieresultaten.

Alcoholgebruik en softdruggebruik blijken een negatieve invloed te hebben op studieresultaten. Met name de alcoholconsumptie op uitgaansavonden blijkt een van de belangrijkste voorspellers van de resultaten. Studenten die veel drinken of softdrugs gebruiken op een uitgaansavond hebben een lager slagingspercentage ($r_{\text{alcohol}} = -.22$; $r_{\text{softdrugs}} = -.26$), halen lagere cijfers ($r_{\text{alcohol}} = -.19$; $r_{\text{softdrugs}} = -.15$), gaan minder vaak naar hoorcolleges ($r_{\text{alcohol}} = -.34$; $r_{\text{softdrugs}} = -.31$) en besteden minder tijd aan zelfstudie ($r_{\text{alcohol}} = -.23$; $r_{\text{softdrugs}} = -.23$).

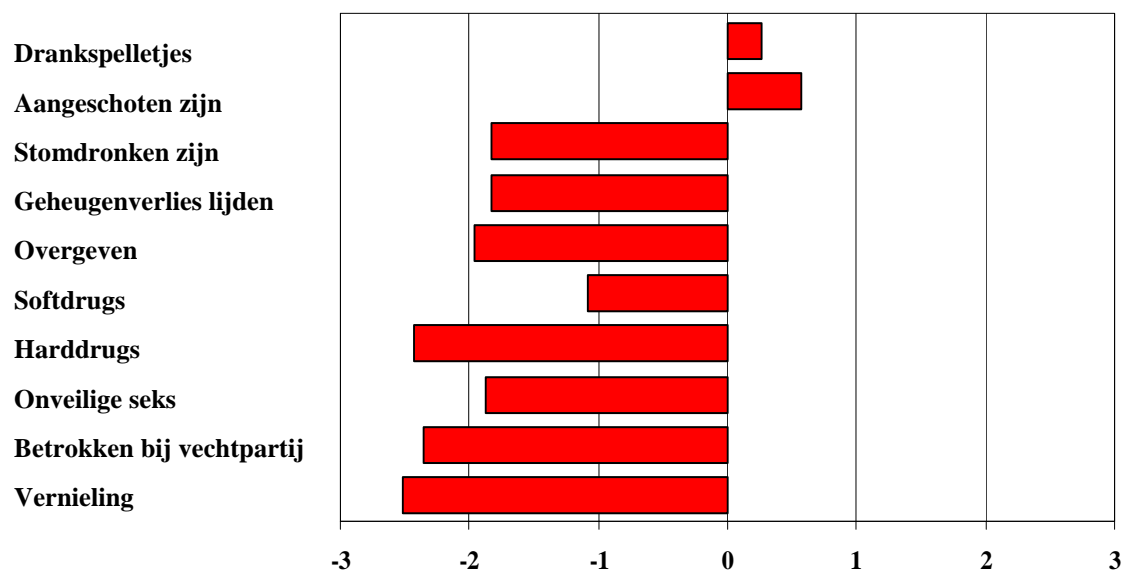
H4. Normen

Normen zijn belangrijke voorspellers van gedrag. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen prescriptieve normen en descriptieve normen. Prescriptieve normen zijn meningen over gewenst en ongewenst gedrag: het zijn meningen over hoe je je *hoort* te gedragen. Descriptieve normen zijn de percepties van het gedrag van anderen, oftewel: het zijn ideeën over hoe “men” zich daadwerkelijk gedraagt. Alhoewel beiden nogal eens verschillen van de werkelijkheid, oefenen ze in bepaalde situaties een sterke invloed uit op gedrag. De invloed van normen is vooral sterk in onbekende situaties en nieuwe omgevingen: mensen kijken om zich heen en zoeken naar signalen hoe ze zich hier horen te gedragen, en mensen zoeken sociaal contact met anderen en proberen daarom hun gedrag aan te passen aan wat ze denken dat voor anderen wenselijk is. We verwachten dan ook dat normen voor aankomende studenten bijzonder belangrijk zijn. Normen kunnen sterk verschillen tussen groepen. Daarom maken we ook hier weer onderscheid tussen verschillende studentengroepen.

4.1. Prescriptieve normen: Hoe hoort het?

Als we kijken naar de normen van Groningse studenten zien we dat ernstigere vormen van probleemgedrag, zoals excessief alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilige seks en agressie veelal niet acceptabel gevonden worden (Figuur 7). De gemiddelde Groningse student reageert overwegend neutraal op aangeschoten zijn (een zeer lichte goedkeuring van $M = 0.57$ op een schaal van -3 tot +3) en het spelen van drankspelletjes ($M = .27$). Er zijn hierbij geen grote verschillen tussen groepen studenten.

Maar de gemiddelde Groningse student keurt fors alcoholgebruik eenduidig af. Zo wordt ‘stomdronken zijn’ gemiddeld sterk negatief beoordeeld ($M = -1.83$) net als geheugenverlies lijden ($M = -1.83$) en overgeven als gevolg van overmatig drankgebruik ($M = -1.96$). Deze sterke afkeuring is zichtbaar onder alle studentengroepen, dus ook onder verenigingsleden die (zoals eerder gezegd) relatief meer drinken.

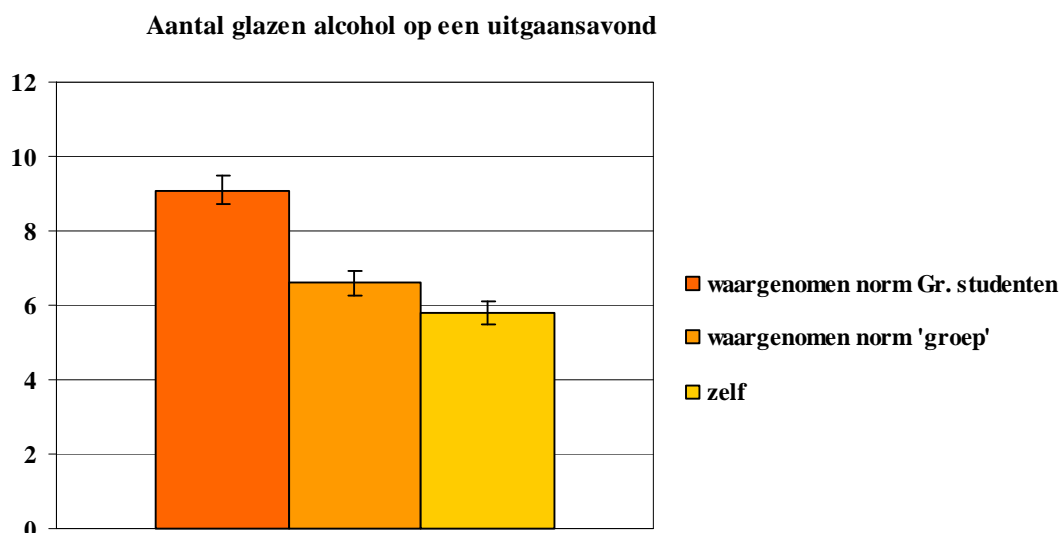
Figuur 7. De mate van af- en goedkeuring van verschillende probleemgedragingen onder de gemiddelde student

Wat betreft drugsgebruik zijn er wederom geen grote verschillen tussen studentengroepen. Studenten staan over het algemeen licht afkeurend tegenover softdrugsgebruik ($M = -1.10$) en sterk afkeurend tegenover harddrugsgebruik ($M = -2.43$). Ook de houding van studenten over het hebben van onveilige seks verschilt eveneens nauwelijks per studentengroep: studenten staan hier over het algemeen sterk negatief tegenover ($M = -1.87$). Ten slotte geldt ook voor uiteenlopende vormen van agressief gedrag dat studenten dit gemiddeld sterk afkeuren. Als voorbeeld zijn de normen voor vernieling en betrokken raken bij een vechtpartij weergegeven in Figuur 7.

4.2. Descriptieve normen: Hoe gedragen anderen zich?

Wat opvalt, is dat aankomende studenten al enkele maanden voor hun studie een zeer duidelijk beeld hebben hoe een Groningse student zich gedraagt. Gevraagd naar hun associaties met Groningse studenten reageren ze vrijwel altijd met dezelfde woorden: “feesten, studeren op z’n tijd”; “zuipen, lang leve de lol, feesten”; “gezellig, studentikoos, bier”; “zuipen, lol maken”, etc. Dit karikaturale beeld verandert niet sterk als ze eenmaal gaan studeren. Maar het beeld is niet correct: het werkelijke gedrag van Groningse studenten is veel gematigder dan de waargenomen norm. Om dit te illustreren zullen we het gedrag van eerstejaarsstudenten vergelijken met het gedrag dat zij bij medestudenten waarnemen (de waargenomen descriptieve norm). We maken hierbij de vergelijking tussen de hoeveelheid die studenten zelf op een uitgaansavond drinken, hun waarneming van het drankgebruik van hun eigen vrienden en hun waarneming van het drankgebruik van de gemiddelde “Groningse student” (zie Figuur 8).

Zoals uit de figuur blijkt denkt de gemiddelde student dat “Groningse studenten” ongeveer 9.1 glazen alcohol drinken op een uitgaansavond. Het drankgebruik van de eigen vrienden wordt veel lager ingeschat: de perceptie is dat zij een kleine 7 glazen drinken ($M = 6.6$). Maar het werkelijke drankgebruik ligt nog significant lager dan dat: de gemiddelde student drinkt minder dan 6 glazen op een uitgaansavond ($M = 5.8$).

Figuur 8. Het verschil tussen de waargenomen norm bij Groningse studenten, de waargenomen norm bij de eigen groep, en het werkelijke gedrag van studenten zelf.

Uit de resultaten blijkt tevens dat onder alle studentengroepen (zowel onder niet-leden als onder leden van studie- en studentenverenigingsleden) een opmerkelijk uniform beeld bestaat over hoe Groningse studenten zich gedragen. De gemiddelde Groningse student verschilt echter aanzienlijk van de waargenomen norm. Daarnaast zien we dat studenten van alle groepen denken dat anderen uit de eigen groep significant meer drinken dan zichzelf. Dit is een bekend fenomeen in de sociale psychologie: mensen denken vaak dat andere leden van de groep zich extremer gedragen dan zichzelf.

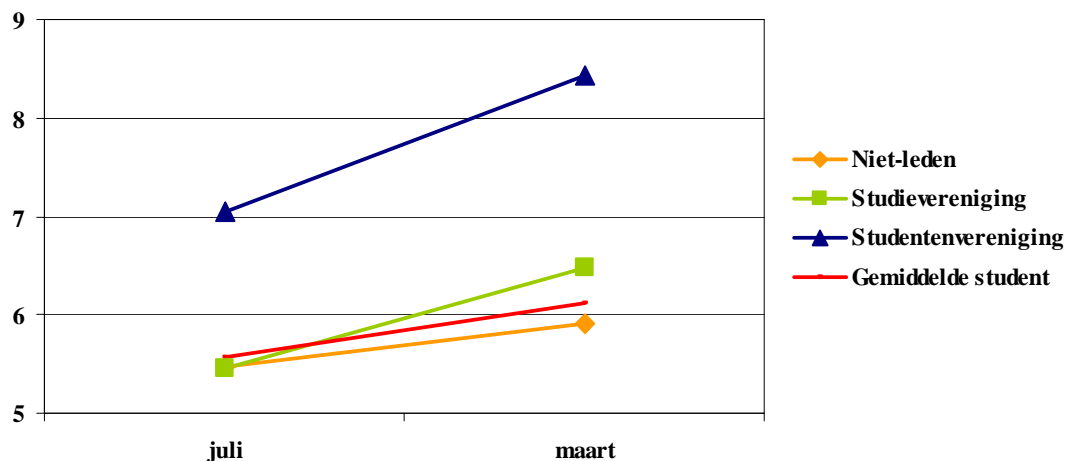
Samenvattend kunnen we stellen dat het beeld dat er bestaat over Groningse studenten niet klopt met de werkelijkheid. Het beeld voorafgaand aan de studie is een karikatuur van de werkelijkheid die in sommige opzichten overeen komt met het gedrag van de bijzonder veel drinkende en feestende “lullo.” Gedurende de studie wordt blijft dit beeld grotendeels intact. Het werkelijke gedrag van de gemiddelde Groningse student is echter veel gematigder.

H5.Processen

In dit hoofdstuk beschrijven we sociaal-psychologische processen die het gedrag van studenten kunnen verklaren. We kijken hier vooral naar de invloed van normen en de invloed van identificatie met de Groninger studenten.

5.1. Zelfselectie

Mensen zoeken vaak het gezelschap op van anderen die op hen lijken (e.g. Byrne, 1961). Deze vorm van zelfselectie zien we ook onder studenten. Scholieren die veel drinken sluiten zich bijvoorbeeld eerder aan bij een studentenvereniging. Deze zelfselectie verklaart echter slechts een deel van het hogere alcoholgebruik in de verenigingen. Bij niet-leden is er een lichte toename in alcoholgebruik tijdens het eerste studiejaar. Maar als aankomend studenten zich aansluiten bij een vereniging, neemt hun alcoholgebruik sterk toe. Bij leden van studieverenigingen is een vergelijkbare stijging in alcoholgebruik waar te nemen, maar het aanvangsniveau is lager. De toename in alcoholgebruik (uitgedrukt in het aantal glazen per uitgaansavond) per studentengroep is afgebeeld in Figuur 9.

Figuur 9. Aantal glazen alcohol op een uitgaansavond voor aanvang van de studietijd (juli) en tijdens het eerste studiejaar (maart) uitgesplitst per studentengroep.

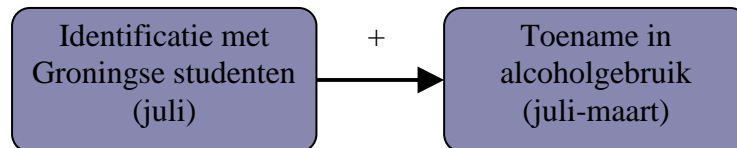
5.2. Sociale identificatie

Identificatie met Groningse studenten heeft in het onderzoek drie verschillende effecten. Ten eerste heeft identificatie een direct effect op alcoholgebruik. Ten tweede heeft het een indirect effect op alcoholgebruik, via de verschuiving van persoonlijke normen. Ten slotte is identificatie niet alleen aan alcoholgebruik gerelateerd, maar ook aan het welbevinden van studenten.

In het vorige hoofdstuk werd beschreven dat bier drinken en feesten onlosmakelijk verbonden zijn aan het imago van “de Groningse student”. De werkelijkheid mag dan zijn dat de *gemiddelde* Groningse student zich zelden te buiten gaat, er is desalniettemin een sterke, bijna karikaturale, norm dat de Groningse student zeer veel en regelmatig drinkt. Studenten verschillen uiteraard sterk in de mate waarin zij zichzelf identificeren met de groep Groningse studenten. Op basis van eerder onderzoek valt te verwachten dat met name studenten die zich sterk identificeren, het gedrag overnemen dat als normatief voor de groep wordt gezien (e.g., Terry & Hogg, 1996). Dit wordt door de resultaten geheel bevestigd. We zien dat studenten

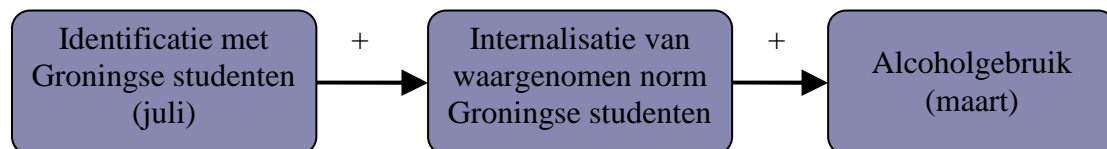
die zich voor aanvang van de studietijd meer met de ‘de Groningse student’ identificeren, tijdens de studietijd meer alcohol gaan drinken. Dit proces is onafhankelijk van de hoeveelheid alcoholgebruik voor aanvang van de studie: identificatie voorspelt de mate waarin drankgebruik toeneemt in de loop der tijd.

Interessant is ook dat identificatie met Groningse studenten alleen de toename in alcoholgebruik goed voorspelt, en niet de andere probleemgedragingen. Dit suggereert dat de sociale normen van “de Groningse student” niet verantwoordelijk zijn voor ander probleemgedrag als onveilige seks, drugsgebruik en agressie/criminaliteit.

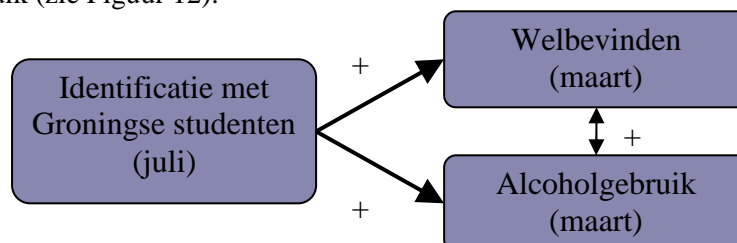
Figuur 10. *Identificatie met Groningse studenten voor aanvang van de studietijd (juli) voorspelt de mate van alcoholgebruik tijdens de studietijd (een hogere identificatie leidt tot meer alcoholgebruik). Dit proces is onafhankelijk van de hoeveelheid alcohol die studenten voor aanvang van de studietijd drinken.*

Naarmate mensen zich sterker met een groep identificeren, vervaagt het onderscheid tussen het individu en de groep. Dit betekent dat de normen van de groep worden geïnternaliseerd: groepsnormen worden zo *persoonlijke* normen (Haslam, 2004). Dit proces blijkt deels de toename in alcoholgebruik onder studenten te verklaren. We zien dat studenten die zich voor aanvang van de studietijd meer met de ‘de Groningse student’ identificeren de waargenomen normen van Groningse studenten wat betreft alcoholgebruik sterker internaliseren. De afstand tussen persoonlijke normen en de (waargenomen) groepsnormen nemen dus af. Deze (geïnternaliseerde) normen beïnvloeden vervolgens het gedrag van de studenten: zij gaan meer alcohol drinken (zie Figuur 11).

Figuur 11. *Identificatie met Groningse studenten voor aanvang van de studietijd (juli) heeft een indirect effect op alcoholgebruik tijdens de studietijd (maart) via de verschuiving van persoonlijke normen.*

Naast de invloed van identificatie met Groningse studenten op alcoholgebruik, zijn er ook andere, meer positieve effecten van identificatie. Studenten die zich identificeren met andere Groningse studenten zijn minder eenzaam, hebben meer zelfvertrouwen en zijn meer tevreden met het leven dat ze leiden. Deze factoren van welbevinden hangen samen met de mate van alcoholgebruik (zie Figuur 12).

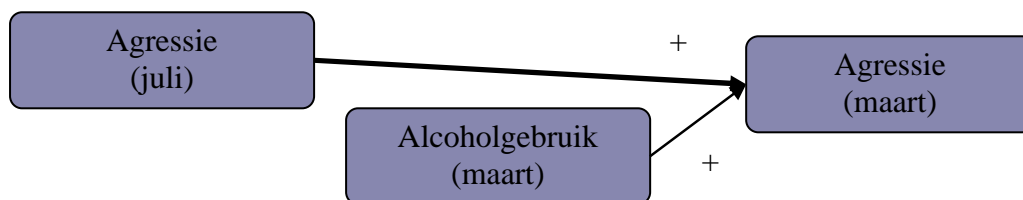

Figuur 12. *Identificatie met Groningse studenten voor aanvang van de studietijd voorspelt de mate van welbevinden tijdens de studietijd (hogere identificatie leidt tot hoger welbevinden).*

5.3 Voorspellers van agressie en ander probleemgedrag

De processen die hierboven beschreven zijn, zijn echte groepsprocessen. Concreet betekent dit dat de oorsprong van verhoogd alcoholgebruik voor een belangrijk deel terug te voeren is op processen binnen verenigingen, op sociale normen en identificatie met de groep. Al het andere bestudeerde probleemgedrag (onveilige seks, drugsgebruik en agressie) blijkt echter niet of nauwelijks door dergelijke groepsprocessen bepaald te worden. Dit is in zekere zin een geruststellende bevinding: er zijn geen duidelijke “clusters” of groepen te onderscheiden binnen verenigingen die een haard vormen voor deze problematiek. Ook is het niet zo dat dergelijk gedrag gestuurd wordt door groepsnormen. Het lijkt veelal om individueel gedrag te gaan.

Een uitzondering hierop is de relatie tussen alcoholgebruik en agressie. De sociale normen over Groningse studenten zijn niet *direct* verantwoordelijk voor ander probleemgedrag. Het blijkt echter dat een toename in alcoholgebruik wel andere probleemgedragingen beïnvloedt, zoals bijvoorbeeld agressie en (in mindere mate) softdrugsgebruik. Dit betekent dat er een *lichte indirecte* invloed is van de hierboven beschreven groepsprocessen op agressie, die kan worden toegeschreven aan een toename in alcoholgebruik.

Figuur 13. Naast agressief gedrag in het verleden, is ook alcoholgebruik een voorspeller van agressie tijdens de studietijd.

H6. Implicaties

De resultaten samenvattend kunnen we constateren dat over het scala van probleemgedrag gezien de Groningse studenten eigenlijk hele brave jongens en meisjes zijn. Niveaus van agressie, criminaliteit en harddrugsgebruik zijn geruststellend laag. Ook is er gedurende het eerste studiejaar geen noemenswaardige toename van hard- of softdrugsgebruik, onveilige seks, of criminaliteit. Dat de niveaus onder thuiswonenden zelfs iets *hoger* liggen dan onder uitwonenden benadrukt dat nestverlaters de verworven vrijheid niet misbruiken.

Ook al drinken studenten meer dan leeftijdsgenoten, toch blijft ook het drankgebruik van de overgrote meerderheid van studenten binnen de perken. Voor specifieke groepen is dit anders. Leden van grote verenigingen drinken gemiddeld fors meer. Dit drankgebruik is niet onschuldig: Er is een relatie tussen drankgebruik en slechtere studieresultaten, agressie en criminaliteit (onder mannen) en onveilige seks (onder vrouwen).

Het gedrag van de gemiddelde Groningse studenten mag dan vrij onschuldig zijn, het imago is dat allerminst. De veel drinkende en feestende “lullo” lijkt model te staan voor “de Groningse student.” Hierdoor bestaat ook onder de gematigde Groningse studenten een sterke norm dat hun groep veel alcohol drinkt, en die norm verklaart deels waarom studenten redelijk wat meer drinken dan leeftijdsgenoten, en waarom we na aanvang van de studie een significante toename in drankgebruik zien, onder verenigingsleden zowel als niet-leden.

De implicaties van deze resultaten bieden verschillende aanknopingspunten voor beleid:

1. Het beeld van de Groningse student klopt niet. Een percentueel kleine minderheid van excessieve drinkers en onrustzaaiers bepaalt het beeld. Beleid kan zich richten op
  - De ont koppeling van de associatie tussen studenten en het stereotype beeld van “lullo’s”
  - Het vergroten van het bewustzijn dat het werkelijke gedrag van studenten sterk verschilt van het waargenomen gedrag en de waargenomen norm
  - Het vergroten van het bewustzijn dat stomdronken worden onder studenten antinormatief is
2. Voor zover er problemen zijn lijken het excessen te zijn die lokale en specifieke aanpak vereisen. Het zou goed zijn als verenigingen drankgebruik terugdringen.
  - Nader onderzoek naar studentenhuizen is gewenst
  - De cultuur van verenigingen moet veranderen
  - De rol van ouders kan nader onderzocht worden
3. Drankmisbruik onder studenten lijkt vrij “normaal” gevonden te worden. Bovendien blijkt alcohol voor velen synoniem met feestvieren, en hier heeft Groningen een reputatie hoog te houden. Deze normen ten aanzien van de rol van alcohol in het studentenleven en bij feestvieren vormen mogelijk een belangrijk onderdeel van het probleem. Excessief drankgebruik is allerminst een “normaal” onderdeel van het studentenleven. Beleid kan zich richten op:
  - De ont koppeling van de associatie tussen feest en alcohol
  - Het veranderen van het stereotype beeld van “de student” (zie ook 1b)

Bijlage 1: Referenties en Bronnen

Referenties

Byrne, D. (1961). Interpersonal attraction and attitude similarity. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62, 713-715.

GGZ, 2009. *Multidisciplinaire Richtlijn. Stoornissen in het gebruik van Alcohol. Richtlijn voor de diagnostiek en behandeling van patiënten met een stoornis in het gebruik van alcohol*. Utrecht, Trimbos-Instituut, 2009.

Haslam, S. A. (2004). *Psychology in organizations: The social identity approach*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Terry, D. J., & Hogg, M. A. (1996). Group Norms and the Attitude-Behavior Relationship: A Role for Group Identification. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(8), 776-793.

Trimbos-instituut (2010). *Nationale Durgmonitor: Jaarbericht 2009*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Bronnen

Centraal bureau voor de Statistiek (CBS): <http://www.cbs.nl>

Bijlage 2: Alcoholgebruik

Tabel 1. *Percentage studenten per groep dat wel eens (soms, vaak of altijd) aan binge-drinking doet, stomdronken wordt of geheugenverlies lijdt op/na een uitgaansavond per meting (juli, december, maart).*

	Juli	December	Maart	Gemiddelde stijging
<u>Binge-drinking</u>				
Studenten	39,7%	52,8%	51,2%	11,5%
Vrouwen	34,6%	45,7%	42,6%	8,0%
Mannen	49,4%	64,7%	67,7%	18,3%
Niet-leden	38,8%	50,0%	47,3%	8,5%
Leden studievereniging	35,9%	52,1%	59,5%	23,6%
Leden studentenvereniging	60,0%	79,2%	74,0%	14,0%
Thuiswonend	30,3%	39,4%	38,5%	8,2%
Uitwonend	42,5%	56,1%	55,1%	12,6%
<u>Stomdronken worden</u>				
Studenten	31,6%	41,2%	37,6%	6,0%
Vrouwen	24,9%	32,4%	28,7%	3,8%
Mannen	44,1%	55,8%	54,5%	10,4%
Niet-leden	29,3%	38,1%	31,1%	1,8%
Leden studievereniging	28,2%	39,7%	44,3%	16,1%
Leden studentenvereniging	54,0%	69,4%	66,0%	12,0%
Thuiswonend	24,2%	34,8%	28,6%	4,4%
Uitwonend	33,6%	42,9%	39,9%	6,3%
<u>Geheugenverlies lijden</u>				
Studenten	12,6%	18,5%	15,7%	3,1%
Vrouwen	7,8%	12,1%	11,4%	3,6%
Mannen	21,8%	29,2%	24,0%	2,2%
Niet-leden	12,5%	15,7%	13,9%	1,4%
Leden studievereniging	9,0%	16,4%	15,2%	6,2%
Leden studentenvereniging	20,0%	32,7%	32,0%	12,0%
Thuiswonend	10,1%	19,7%	19,8%	9,7%
Uitwonend	13,6%	18,5%	15,7%	2,1%

Bijlage 3: Drugsgebruik

Tabel 2. *Percentage studenten per groep dat wel eens (zelden, soms, vaak of altijd) softdrugs of harddrugs gebruikt op een uitgaansavond per meting (juli, december, maart).*

	Juli	December	Maart	Gemiddelde stijging
<u>Softdrugs</u>				
Studenten	22,0%	24,9%	27,9%	5,9%
Vrouwen	15,6%	16,4%	20,8%	5,2%
Mannen	34,1%	39,0%	41,3%	7,2%
Niet-leden	20,4%	25,0%	26,7%	6,3%
Leden studievereniging	24,4%	28,8%	34,2%	9,8%
Leden studentenvereniging	26,0%	20,4%	28,0%	2,0%
Thuiswonend	16,2%	25,8%	22,0%	5,8%
Uitwonend	23,3%	24,7%	29,8%	6,5%
<u>Harddrugs</u>				
Studenten	2,6%	4,4%	4,1%	1,5%
Vrouwen	1,9%	2,3%	2,5%	0,6%
Mannen	4,1%	7,8%	7,2%	3,1%
Niet-leden	3,6%	5,5%	5,4%	1,8%
Leden studievereniging	2,6%	4,1%	2,6%	0,0%
Leden studentenvereniging	0,0%	0,0%	2,0%	2,0%
Thuiswonend	4,0%	6,1%	4,4%	0,4%
Uitwonend	1,9%	3,4%	3,9%	2,0%

Bijlage 4: Onveilige seks

Tabel 3. *Percentage studenten (zonder vaste relatie) per groep dat wel eens (zelden, soms of vaak) onveilige seks heeft op een uitgaansavond per meting (juli, december, maart).*

	Juli	December	Maart	Gemiddelde stijging
Studenten	17,8%	17,3%	18,1%	0,3%
Vrouwen	14,0%	16,4%	15,5%	1,5%
Mannen	23,1%	18,5%	21,7%	-1,4%
Niet-leden	18,0%	19,9%	18,4%	0,4%
Leden studievereniging	19,3%	18,2%	22,0%	2,7%
Leden studentenvereniging	23,7%	13,9%	18,4%	-5,3%
Thuiswonend	9,7%	10,9%	10,5%	0,8%
Uitwonend	20,2%	19,0%	20,1%	-0,1%

Bijlage 5: Agressie en criminaliteit

Tabel 4. *Percentage studenten per groep dat wel eens (zelden, soms of vaak) iemand uitscheldt, betrokken raakt bij een ruzie of vechtpartij of iets vernielt tijdens het uitgaan per meting (juli, december, maart).*

	Juli	December	Maart	Gemiddelde stijging
<u>Uitschelden</u>				
Studenten algemeen	27,3%	27,1%	41,8%	14,5%
Vrouwen	20,2%	18,8%	32,8%	12,6%
Mannen	40,6%	40,9%	59,0%	18,4%
Niet-leden	27,0%	27,5%	41,4%	14,4%
Leden studievereniging	25,6%	20,5%	39,2%	13,6%
Leden studentenvereniging	36,0%	38,8%	64,0%	28,0%
Thuiswonend	26,3%	34,8%	42,9%	16,6%
Uitwonend	28,6%	25,9%	41,4%	12,8%
<u>Betrokken raken bij een ruzie</u>				
Studenten	26,9%	30,0%	30,2%	3,3%
Vrouwen	16,5%	16,8%	20,2%	3,7%
Mannen	46,5%	51,9%	49,1%	2,6%
Niet-leden	28,3%	33,1%	34,1%	5,8%
Leden studievereniging	24,4%	27,4%	21,5%	-2,9%
Leden studentenvereniging	34,0%	36,7%	38,0%	4,0%
Thuiswonend	28,3%	45,5%	35,2%	6,9%
Uitwonend	26,7%	27,2%	28,7%	2,0%
<u>Betrokken raken bij een vechtpartij</u>				
Studenten	12,8%	12,0%	9,5%	-3,3%
Vrouwen	5,0%	4,3%	3,8%	-1,2%
Mannen	27,6%	24,7%	20,4%	-7,2%
Niet-leden	15,5%	13,6%	10,8%	-4,7%
Leden studievereniging	6,4%	8,2%	7,6%	1,2%
Leden studentenvereniging	14,0%	14,3%	16,0%	2,0%
Thuiswonend	15,2%	16,7%	12,1%	-3,1%
Uitwonend	11,7%	11,1%	9,1%	-2,6%
<u>Vernieling</u>				
Studenten	9,8%	12,0%	16,7%	6,9%
Vrouwen	4,0%	3,1%	7,9%	3,9%
Mannen	20,7%	26,6%	33,5%	12,8%
Niet-leden	10,2%	11,4%	16,9%	6,7%
Leden studievereniging	5,2%	6,8%	17,7%	12,5%
Leden studentenvereniging	20,0%	30,6%	28,0%	8,0%
Thuiswonend	8,1%	12,1%	19,8%	11,7%
Uitwonend	10,9%	12,7%	16,5%	5,6%

Bijlage 6: Relaties tussen probleemgedrag

Tabel 5. *Samenhang (uitgedrukt in correlaties) tussen probleemgedragingen bij studenten.*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.Alcohol	-						
2.Softdrugs	.39	-					
3.Harddrugs	.21	.40	-				
4.Onveilige seks	.16	.12	.21	-			
5.Uitschelden	.23	.15	.13	.15	-		
6.Ruzie/vechtpartij	.28	.24	.12	.13	.42	-	
7.Vernieling	.30	.26	.10	.06	.51	.46	-

Tabel 6. *Samenhang (uitgedrukt in correlaties) tussen probleemgedragingen bij vrouwelijke (v) en mannelijke (m) studenten.*

	1.		2.		3.		4.		5.		6.	
	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m
1.Alcohol	-	-										
2.Softdrugs	.34	.35	-	-								
3.Harddrugs	.15	.24	.45	.34	-	-						
4.Onveilige seks	.25	.03	.12	.12	.26	.18	-	-				
5.Uitschelden	.13	.16	.03	.15	.03	.20	.12	.25	-	-		
6.Ruzie/vechtpartij	.16	.20	.15	.20	.10	.09	.12	.17	.39	.37	-	-
7.Vernieling	.14	.28	.11	.28	-.04	.16	.01	.13	.39	.54	.38	.40

Tabel 7a. *Samenhang (uitgedrukt in correlaties) tussen probleemgedragingen bij niet-leden (nl), leden van studieverenigingen (sv), en leden van grote studentenverenigingen (gv).*

	1. Alcohol			2. Softdrugs			3. Harddrugs		
	nl	sv	gv	nl	sv	gv	nl	sv	gv
1.Alcohol	-	-	-						
2.Softdrugs	.42	.55	.04	-	-	-			
3.Harddrugs	.28	.23	-.05	.49	.17	.61	-	-	-
4.Onveilige seks	.16	.21	.20	.12	.13	.16	.27	.11	.20
5.Uitschelden	.20	.12	.42	.18	.07	.23	.19	.07	-.17
6.Ruzie/vechtpartij	.30	.42	.19	.26	.26	.25	.18	-.06	-.10
7.Vernieling	.31	.33	.28	.28	.43	.21	.09	.23	-.09

Tabel 7b. *Samenhang (uitgedrukt in correlaties) tussen probleemgedragingen bij niet-leden (nl), leden van studieverenigingen (sv), en leden van grote studentenverenigingen (gv).*

	4. Onveilige seks			5. Uitschelden			6. Ruzie/vechtpartij		
	nl	sv	gv	nl	sv	gv	nl	sv	gv
1.Alcohol									
2.Softdrugs									
3.Harddrugs									
4.Onveilige seks	-	-	-						
5.Uitschelden	.15	.20	.11	-	-	-			
6.Ruzie/vechtpartij	.14	.22	-.10	.45	.18	.59	-	-	-
7.Vernieling	.04	.12	.03	.51	.47	.65	.48	.25	.53

Tabel 8. *Samenhang (uitgedrukt in correlaties) tussen probleemgedragingen bij thuiswonende (tw) en uitwonende (uw) studenten.*

	1.		2.		3.		4.		5.		6.	
	tw	uw	tw	uw	tw	uw	tw	uw	tw	uw	tw	uw
1.Alcohol	-	-										
2.Softdrugs	.49	.38	-	-								
3.Harddrugs	.37	.16	.24	.46	-	-						
4.Onveilige seks	.12	.17	-.08	.17	.32	.21	-	-				
5.Uitschelden	.19	.25	.12	.19	.12	.16	.28	.12	-	-		
6.Ruzie/vechtpartij	.30	.28	.27	.25	.03	.17	.10	.14	.54	.40	-	-
7.Vernieling	.18	.36	.11	.33	.17	.09	.00	.08	.53	.53	.48	.45

Bijlage 7: Normen over probleemgedrag

Tabel 9a. *Gemiddelde mate van af- of goedkeuring van verschillende probleemgedragingen per studentengroep op een 7-puntsschaal (-3 = sterke afkeuring; 0 = neutraal; 3 = sterke goedkeuring)*

	Drank- spelletjes	Aan- geschoten	Stom- dronken	Geheugen verlies	Overgeven
Studenten	.27	.57	-1.83	-1.83	-1.96
Vrouwen	.17	.47	-2.06	-2.03	-2.11
Mannen	.45	.77	-1.40	-1.46	-1.69
Niet-leden	.10	.48	-1.90	-1.90	-2.02
Leden studievereniging	.67	.84	-1.75	-1.81	-1.86
Leden studentenvereniging	1.20	.98	-1.08	-1.22	-1.32
Thuiswonend	-.24	.29	-1.96	-1.95	-1.96
Uitwonend	.49	.67	-1.76	-1.75	-1.94

Tabel 9b. *Gemiddelde mate van af- of goedkeuring van verschillende probleemgedragingen per studentengroep (vervolg).*

	Softdrugs	Harddrugs	Onveilige seks	Vechtpartij	Vernieling
Studenten	-1.09	-2.43	-1.87	-2.36	-2.51
Vrouwen	-1.32	-2.55	-2.08	-2.51	-2.66
Mannen	-.66	-2.21	-1.46	-2.08	-2.22
Niet-leden	-1.16	-2.42	-1.82	-2.31	-2.53
Leden studievereniging	-.84	-2.41	-1.83	-2.49	-2.42
Leden studentenvereniging	-.96	-2.34	-1.68	-2.36	-2.28
Thuiswonend	-1.44	-2.43	-1.90	-2.27	-2.43
Uitwonend	-.97	-2.43	-1.87	-2.38	-2.50

Bijlage 8: Literatuuronderzoek grensoverschrijdend gedrag onder jongeren

In de eerste fase van het onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag onder studenten is een literatuurstudie uitgevoerd. Het doel van deze eerste studie was om, op basis van reeds bestaande gegevens en literatuur, inzicht te krijgen in de aard, omvang en mogelijke trends van grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten. Deze literatuurstudie is weergegeven op de volgende pagina's.

ISW
Instituut voor integratie
en sociale weerbaarheid

Grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten

Een studie naar de aard, omvang en trends

Marloes van der Klauw, MSc
Prof. Dr. Tom Postmes
Marlon Nieuwenhuis, MSc

rijksuniversiteit
groningen

ISW
Instituut voor integratie
en sociale weerbaarheid

Grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten

Een studie naar de aard, omvang en trends

Aan dit eindrapport werkten mee:

Marloes van der Klauw MSc, Prof. Dr. Tom Postmes, Marlon Nieuwenhuis MSc

Groningen, 4 september 2009

ISW

Instituut voor integratie en sociale weerbaarheid

Grote kruisstraat 2/ 1

9712 TS Groningen

Telefoon (050) 3636917

Email isw@rug.nl

Website www.instituutisw.nl

Publicatiecode ISW_Politie Groningen_07.09.002

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
H1. Inleiding	3
1.1. Doelstelling	3
1.2. Opzet	4
H2. Probleemgedrag	5
2.1. Definities van probleemgedragingen	5
2.1.1. Alcoholgebruik	5
2.1.2. Drugsgebruik	5
2.1.3. Onveilig seksueel contact	5
2.1.4. Geweld en Criminaliteit	5
2.2. Relaties tussen probleemgedragingen	6
H3. Alcoholgebruik	7
3.1. Trends onder jongeren	7
3.1.1. Gemiddelde consumptie	7
3.1.2. Overmatig alcoholgebruik	7
3.1.3. Excessief alcoholgebruik en Binge Drinking	7
3.1.4. Alcoholvergiftiging	8
3.2. Jongeren en studenten vergeleken	9
3.2.1. Niet-drinkers	9
3.2.2. Gemiddelde consumptie per week	9
3.3. Verschillen tussen groepen studenten	10
3.3.1. Weekconsumptie	10
3.3.2. Uitgaansavond	10
3.4. Ontwikkeling binnen studietijd	11
3.4.1. Hoeveelheid en frequentie	11
3.4.2. Patroon	11
3.5. Attituden over alcoholgebruik	12
3.5.1. Beleving en waardering	12
H4. Drugsgebruik	13
4.1. Trends onder jongeren	13
4.2. Beleving van drugsgebruik	14
H5. Onveilig seksueel contact	15
5.1. Trends onder jongeren	15
5.1.1. Intenties voor condoomgebruik	15
5.1.2. Veilig vrijen in het afgelopen jaar	15
5.1.3. Testgedrag SOA's	16
5.1.4. Trends in meest voorkomende SOA's	16
5.2. Studenten	16
5.3. Seksuele attituden	17
H6. Geweld en criminaliteit	18
6.1. Geregisterde criminaliteit	18
6.1.1. Geweldd misdrijven	18
6.1.2. Vermogensmisdrijven	18

6.1.3.	Vernieling en verstoring van de openbare orde.	19
6.2.	Uitgaansgeweld	19
6.2.1.	Agressie en Geweld	19
6.2.2.	Beleving van geweld en agressie in het uitgaansleven	20
H7.	Samenvatting en conclusies	21
	Referenties en bronnen	22

H1. Inleiding

Wie denkt aan opgroeiende jongvolwassenen en in het bijzonder aan het studentenleven, denkt al snel aan feestende jongeren, alcoholgebruik, vrijheid en experimenteren. Hoewel dit gedrag van alle tijden is en een beetje hoort bij het opgroeien en zelfstandig worden, verschijnen in de media steeds vaker verontrustende berichten over grensoverschrijdend gedrag onder jongeren. Het gaat daarbij om een cluster van gedragingen zoals excessief alcoholgebruik, drugsgebruik en onveilig seksueel contact. Dergelijk gedrag heeft mogelijk nadelige gevolgen voor de gezondheid en persoonlijke ontwikkeling van deze jongeren, maar is mogelijk ook geassocieerd met geweld en criminaliteit. Te denken valt bijvoorbeeld aan de berichten in de media over uitgaansgeweld, hangjongeren, en alcoholvergiftiging, met daarin nieuwe uitdrukkingen zoals ‘comazuipen’ (drinken totdat je er bij neervalt) en ‘breezerseks’ (seks in ruil voor een drankje).

Zorgwekkend is bovendien dat de indruk bestaat dat dit probleemgedrag in de afgelopen jaren sluipenderwijs is toegenomen. Zo lijken jongeren tegenwoordig steeds jonger en steeds meer alcohol te drinken, neemt het aantal seksueel overdraagbare aandoeningen jaarlijks nog steeds toe en lijken de normen onder jongeren met betrekking tot drugsgebruik en seksualiteit te vervagen. Bovendien lijkt dit gedrag steeds meer geaccepteerd als een normaal en vanzelfsprekend onderdeel van het jongeren en studentenleven gezien te worden. Echter, de vraag is of deze indruk ook daadwerkelijk ondersteund wordt door trendgegevens en cijfers met betrekking tot deze gedragingen, of dat het hierbij gaat om een verandering in de perceptie van het probleem.

In reactie op deze veronderstelde ontwikkeling is het Instituut voor Integratie en Sociale Weerbaarheid van de Rijksuniversiteit Groningen in opdracht van de Politie Groningen daarom een onderzoek gestart naar grensoverschrijdend gedrag onder studenten. Het doel van de huidige eerste studie is daarbij om, op basis van reeds bestaande gegevens en literatuur, inzicht te krijgen in de aard, omvang en mogelijke trends van grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten. Daarnaast is inmiddels een tweede studie gestart waarin gedrag onder studenten longitudinaal onderzocht wordt vanaf het begin van hun studententijd.

1.1. Doelstelling

De huidige studie heeft als doel om inzicht te krijgen in de aard, omvang en mogelijke trends van grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten. Hierbij richten wij ons op een cluster van probleemgedragingen waaronder alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilig seksueel contact, geweld en criminaliteit. De volgende vragen staan hierbij centraal:

- Wat is de aard en omvang van grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten?
- Is er sprake van een toename, zowel in aantallen als in intensiteit, van grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en studenten?
- Welke beleving en attitude hebben jongeren en studenten met betrekking tot deze gedragingen?

Om het probleemgedrag in kaart te brengen en jongeren en studenten te kunnen vergelijken wordt, waar mogelijk, onderscheid gemaakt tussen jongeren van verschillende leeftijdsgroepen, studenten, verenigingsleden en mannen en vrouwen. Daarnaast worden mogelijke oorzaken en factoren die van invloed zijn op dit grensoverschrijdend gedrag besproken.

1.2. Opzet

Allereerst zal in hoofdstuk 2 ingegaan worden op de definitie van grensoverschrijdend gedrag om van daadwerkelijk *probleemgedrag* te kunnen spreken. Vervolgens zal in de hoofdstukken 3, 4, 5 en 6 voor elk van de probleemgebieden (alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilige seksueel contact en geweld en criminaliteit) besproken worden wat de aard en omvang het probleem is en of er een toenametrend te bemerken is over de afgelopen jaren. Ook zal in deze hoofdstukken aandacht gevestigd worden op de attitudes en belevingen van jongeren met betrekking tot dergelijke gedragingen. In hoofdstuk 7 zullen tot slot de resultaten samengevat worden.

Voor het bespreken van de aard, omvang, trends en perceptie van grensoverschrijdend gedrag onder jongeren is gebruik gemaakt van beschikbare data afkomstig uit verschillende regionale, nationale en internationale studies en informatiesystemen. Data was vooral beschikbaar met betrekking tot alcoholgebruik onder jongeren en studenten, waardoor we hierover een vollediger beeld konden schetsen dan voor de andere probleemgebieden. Omdat de verschillende bronnen in dit onderzoek niet allemaal dezelfde methode hanteren, adviseren wij zeer terughoudend te zijn met het vergelijken van resultaten tussen de onderzoeken.

H2. Probleemgedrag

Om van grensoverschrijdend gedrag te kunnen spreken zal in dit hoofdstuk dieper ingegaan worden op de definitie van probleemgedrag, met betrekking tot alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilige seks en geweld en criminaliteit. De grens tussen verantwoord en onverantwoord gedrag is gebaseerd op medische en/of justitionele richtlijnen. Daarnaast wordt besproken hoe de verschillende probleemgedragingen aan elkaar gerelateerd zijn.

2.1. Definities van probleemgedragingen

2.1.1. Alcoholgebruik

Het drinken van alcoholhoudende dranken is op zichzelf geen probleem. Teveel alcohol is echter schadelijk voor het lichaam. *Overmatig alcoholgebruik* wordt gekenmerkt door het drinken van minimaal 15 glazen per week voor vrouwen en 22 glazen alcohol voor mannen (GGZ, 2009). Omgerekend naar de consumptie per dag komt dit dus neer op 2 of meer glazen alcohol per dag voor vrouwen en 3 of meer glazen voor mannen. Een dergelijk drinkpatroon kan leiden tot lichamelijke klachten, psychische of sociale problemen. (GGZ, 2009). *Excessief alcoholgebruik* is een extreme vorm van overmatig alcoholgebruik en wordt gekenmerkt door het drinken van meer dan 35 glazen (gemiddeld 5 of meer glazen per dag) voor vrouwen en meer dan 50 glazen per week (gemiddeld 7 of meer glazen per dag) bij mannen (GGZ, 2009). Een variant van excessief alcoholgebruik is *binge drinking*. Hierbij gaat het om het drinken van grote hoeveelheden alcoholhoudende drank (voor mannen minimaal 6, voor vrouwen minimaal 4) in de tijd van een paar uur (Alcoholinfo.nl) met acute dronkenschap tot gevolg. Hoewel binge drinking vaak occasioneel is en dus gekenmerkt wordt door een afwijkend drinkpatroon ten opzichte van andere vormen van excessief alcoholgebruik of alcoholisme, kan consumptie van deze grote hoeveelheid alcohol in korte tijd vooral onder jongeren ernstige lichamelijke en maatschappelijke gevolgen hebben.

2.1.2. Drugsgebruik

Het gebruiken en verhandelen van drugs is bij de wet verboden. Wel is er onderscheid gemaakt tussen drugs met een aanvaardbaar risico voor de gebruiker (softdrugs) en drugs met een onaanvaardbaar risico (harddrugs). Onder het eerstgenoemde vallen onder andere marihuana en hasj, onder het laatstgenoemde vallen bijvoorbeeld cocaïne, heroïne en LSD. Het gebruiken van drugs kan het reactie- en concentratievermogen en het korte termijn geheugen aantasten, en bovendien leiden tot verslaving.

2.1.3. Onveilig seksueel contact

Bij onveilig seksueel contact is er sprake van een besmettingsrisico met betrekking tot seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) waaronder het Human Immunodeficiency Virus (hiv), wat kan leiden tot Aids. De kans op besmetting is het grootst wanneer er tijdens seksueel contact, in het bijzonder bij geslachtsgemeenschap, geen gebruik is gemaakt van condooms. Soa's kunnen ernstige gevolgen zoals onvruchtbaarheid en orgaanaantasting teweeg brengen wanneer ze niet op tijd behandeld worden. Bovendien kunnen ze van persoon op persoon doorgegeven worden zonder dat men zich ervan bewust hoeft te zijn een soa te hebben.

2.1.4. Geweld en Criminaliteit

Onder geweld en criminaliteit wordt al het gedrag verstaan dat door de wet strafbaar gesteld is. De strafbare feiten kunnen worden onderverdeeld in misdrijven en overtredingen. Overtredingen omvatten vaak een lichte ordeverstoring (bijv. openbare dronkenschap), terwijl er bij misdrijven meestal sprake is van ernstigere inbreuken op de openbare orde. Het

Nederlandse Wetboek der Strafrecht onderscheid hierin onder andere geweldsmisdrijven, vermogensmisdrijven, vernieling en verstoring van de openbare orde. Onder geweldsmisdrijven worden onder andere seksuele delicten (zoals aanranding, verkrachting), levensmisdrijven (zoals moord, doodslag) en dood en lichamelijk letsel door schuld (zoals mishandeling, bedreiging) verstaan. Diefstal, inbraak, vervalsing, bedrog en heling vallen onder vermogensmisdrijven. In de categorie vernieling en verstoring van de openbare orde zijn onder andere openlijke geweldpleging, brandstichting, discriminatie en niet voldoen aan ambtelijk bevel te onderscheiden.

2.2. Relaties tussen probleemgedragingen

Verschillende onderzoeken suggereren dat verschillende vormen van grensoverschrijdend gedraging aan elkaar gerelateerd kunnen zijn. Zo liet onderzoek van de Universiteit van Maastricht zien dat drugs en vooral alcoholgebruik vaak een rol spelen bij geweld tijdens het uitgaan, zowel onder slachtoffers als onder daders (Van der Linde, Knibbe, Verdurmen, & Van Dijk, 2004). Ook een internationaal onderzoek naar behandelingen op de Spoedeisende hulp (SEH) toonde aan dat positieve bloedwaarden met betrekking tot alcohol vaker gerelateerd zijn aan geweldsgerelateerde verwondingen (McDonald, et al., 2005), vooral bij gelijktijdig drugsgebruik (Vitale, 2007). Onderzoeken die zich gericht hebben op alcoholconsumptie en onveilig seksueel contact laten bovendien zien dat jongeren die gedronken hebben, vaker onbeschermd seks hebben (Grunbaum et al., 2002), of dader of slachtoffer zijn van onvrijwillig seksueel contact (Abbey, 2002). Probleemgedragingen zoals drank en drugsgebruik, onveilig seksueel contact en geweld schijnen dus in zekere mate verband met elkaar te houden en het is daarom van belang om inzicht te krijgen in de aard en omvang van deze cluster van grensoverschrijdend gedrag.

H3. Alcoholgebruik

Allereerst wordt ingegaan op de vraag hoe het drinkpatroon van jongeren en studenten in Nederland eruit ziet en of er een trend is in drankgebruik onder jongeren over de jaren heen. Daarnaast wordt drankgebruik onder jongeren in het algemeen vergeleken met dat van de specifieke groep van studenten en wordt onderscheid gemaakt tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dat niet zijn. Tot slot bespreken we in dit hoofdstuk hoe drinkpatronen onder studenten zich ontwikkelen gedurende de studententijd en hoe jongeren en studenten zelf tegen alcoholgebruik aankijken.

3.1. Trends onder jongeren

Om de aard, omvang en trendontwikkeling van grensoverschrijdend alcoholgebruik van jongeren in Nederland in kaart te brengen, is gekeken naar de gemiddelde consumptie per dag per persoon, overmatig alcoholgebruik, excessief alcoholgebruik en incidentie van alcoholvergiftiging. Om een duidelijk beeld te krijgen is bij het bespreken van deze aspecten is onderscheid gemaakt tussen jongeren in verschillende leeftijdsgroepen. Gegevens zijn gebaseerd op cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over de periode van 2001 tot 2008, cijfers van de Landelijke Medische Registratie (LMR) over de periode van 2005 tot 2007, cijfers van het Letsel Informatie Systeem (LIS) over de periode van 2000 tot 2005, en cijfers van een studie van de Universiteit van Maastricht naar probleemdrinken in Nederland (Van Dijck & Knibbe, 2005).

3.1.1. Gemiddelde consumptie

Gekeken naar het gemiddeld aantal glazen alcoholhoudende drank dat door jongeren per persoon per dag gedronken wordt, geregistreerd door het CBS, is er *geen trend* te bemerken in de gemiddelde alcoholconsumptie van jongeren tussen 2001 en 2008. Cijfers van het CBS geven weer dat jongeren (exclusief geheelonthouders) tussen de 12 en 18 jaar gemiddeld 0.8 glazen alcoholhoudende drank per persoon per dag drinken, en jongeren tussen 18 en 25 jaar gemiddeld 1.6 glazen. Een duidelijk verschil is te bemerken tussen mannen en vrouwen: mannen tussen de 18 en 25 jaar drinken gemiddeld 2.1 glazen alcoholhoudende drank per persoon per dag, terwijl dit voor vrouwen in die leeftijd gemiddeld 1 glas is. Gemiddeld genomen is de alcoholconsumptie onder jongeren dus binnen de grenzen van verantwoord alcoholgebruik zoals weergegeven in hoofdstuk 2.

3.1.2. Overmatig alcoholgebruik

In overmatig alcoholgebruik (3 of meer glazen pp. per dag, GGZ, 2009) is uit de cijfers van het CBS *geen trend* te bemerken in overmatig alcoholgebruik onder jongeren in verschillende leeftijdsgroepen tussen 2001 en 2008. Van de jongeren tussen 12 en 18 jaar geeft gemiddeld 2.1 % aan gemiddeld 3 of meer glazen per dag te drinken, voor jongeren tussen de 18 en 25 is dit percentage aanzienlijk hoger, namelijk 13.1%. Mannen en vrouwen verschillen eveneens: Bij ongeveer 1 op de 5 (23,5%) mannen tussen 18 en 25 jaar komt overmatig alcoholgebruik voor tegenover 3,6 % van de vrouwen.

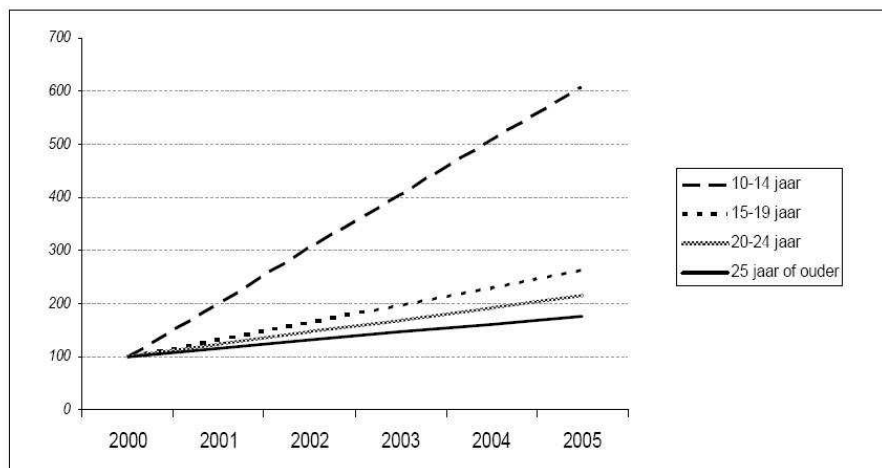
3.1.3. Excessief alcoholgebruik en Binge Drinking

In het geval van excessief alcoholgebruik wordt er een grote hoeveelheid alcohol per dag geconsumeerd. Om deze vorm van overmatig alcoholgebruik in kaart te brengen, is gekeken naar consumptie van 6 of meer glazen per dag, door het CBS ook wel als “zware drinker” geclassificeerd. Cijfers van het CBS laten geen trend zien in excessief alcoholgebruik onder jongeren. Excessief alcoholgebruik komt voor bij 1 op de 4 jongeren (24,8%) tussen de 18 en 25 jaar. Bij jongeren tussen 12 en 18 ligt dit percentage lager (6%). Gekeken naar de

frequentie van binge drinking, waarbij een zelfde hoeveelheid alcohol in korte tijd gedronken wordt, laten cijfers van een algemeen bevolkingsonderzoek naar probleemdrinken in Nederland (Van Dijck & Knibbe, 2005) zien dat 25,3 % van de jongeren tussen de 16 en 24 jaar minimaal 1 dag per week 6 of meer glazen alcohol consumeert. Ook dit komt vaker voor onder mannen (37,9%) dan onder vrouwen (12,7%).

3.1.4. Alcoholvergiftiging

Om buitensporig alcoholgebruik in kaart te brengen is bovendien gekeken naar cijfers over het aantal ziekenhuisopnamen en behandelingen op de SEH als gevolg van alcoholvergiftiging. Gegevens uit de LMR laten een trend zien in het aantal ziekenhuisopnamen met betrekking tot alcoholvergiftiging in de periode van 2005 tot 2007, vooral onder jongeren tussen 15 en 19 jaar. Zowel in 2005 als 2006 werden er door de LMR gemiddeld 78 jongeren in deze leeftijdsgroep geregistreerd waarbij sprake was van ziekenhuisopname als gevolg van alcoholvergiftiging. In 2007 was dit aantal bijna verdubbeld naar 146 ziekenhuisopnamen. Voor jongeren tussen de 20 en 24 jaar ligt het aantal geregistreerde opnamen echter *lager* en is min of meer constant gebleven: Het LMA registreerde tussen 2005 en 2007 gemiddeld 55 ziekenhuisopnamen per jaar in deze leeftijdsgroep. Informatie uit het LIS (Valkenberg, Van der Lely, & Brugmans, 2007) laat bovendien een gelijksoortig patroon zien in het aantal SEH-behandelingen naar aanleiding van alcoholvergiftiging: In de periode van 2000 tot 2005 is dit aantal voor jongeren tussen 20-24 jaar met 16% gestegen, wat neerkomt op jaarlijks zo'n 330 gevallen, en voor jongeren tussen 15-19 jaar met 62%, wat neerkomt op jaarlijks zo'n 460 gevallen. De grootste stijging was zichtbaar onder jongeren van 10-14 jaar, het aantal SEH-behandelingen naar aanleiding van alcoholvergiftiging is in deze leeftijdsgroep zelfs verzesvoudigd naar een honderdtal gevallen per jaar. Het lijkt er dus op dat in de laatste jaren buitensporig alcoholgebruik met alcoholvergiftiging tot gevolg is toegenomen onder jongeren, vooral in de leeftijdsgroepen 10-14 jaar en 15-19 jaar.

Figuur 1: Trend in SEH-behandelingen naar aanleiding van alcoholvergiftigingen in de periode 2000-2005, naar leeftijdscategorie; gecorrigeerd voor veranderende bevolkingsopbouw, geïndexeerd (2000 = 100; Valkenberg, Van der Lely, & Brugmans, 2007)

Samengevat kunnen we stellen dat de gemiddelde consumptie alcohol per persoon per dag niet grensoverschrijdend is onder jongeren, maar dat overmatig en excessief alcoholgebruik wel voorkomt en vooral een probleem vormt onder mannelijke jongeren tussen de 18 en 25 jaar. Het lijkt er echter op dat alcoholgebruik zelf de laatste jaren niet noemenswaardig is toegenomen. Met betrekking tot de intensiteit van alcoholgebruik zien we dat het aantal gevallen van alcoholvergiftiging de laatste jaren wel is toegenomen, maar dan vooral onder de

jongere leeftijdsgroep van jongeren tussen 10-19 jaar. Gemiddeld zijn jongeren dus niet meer gaan drinken, maar het aantal zeer extreme excessen in de vorm van alcoholvergiftiging lijkt wel iets te zijn toegenomen.

3.2. Jongeren en studenten vergeleken

In de huidige paragraaf vergelijken we het alcoholgebruik van jongeren in algemeen met dat van studenten in dezelfde leeftijdsgroep. Allereerst kijken we naar jongeren die niet drinken of nog nooit gedronken hebben, vervolgens vergelijken we de gemiddelde consumptie per week. Gegevens zijn gebaseerd op cijfers van het CBS over de periode van 2000 tot 2008, cijfers van een studie door het Centrum voor Verslavingsonderzoek (CVO; Maalstè 2000) naar de drinkcultuur van studenten, en cijfers van een studie door de Universiteit van Maastricht naar probleemdrinken in Nederland (Van Dijck & Knibbe, 2005). Omdat vergelijkende cijfers van jongeren versus studenten uit verschillende studies afkomstig zijn, moeten deze met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

3.2.1. Niet-drinkers

Niet-drinkers zijn jongeren die nog nooit alcohol gedronken hebben. Uit cijfers van het CBS van 2000 tot 2008 blijkt dat van de jongeren tussen de 18 en 25 jaar gemiddeld 11.4% niet drinkt. Een studie van het CVO (Maalstè, 2000) onder studenten laat zien dat dit gemiddelde onder studenten lager ligt: In deze studie gaf 4% van de studenten aan niet te drinken. Ook hierin verschillen mannen en vrouwen van elkaar: Van de mannelijke jongeren tussen de 18 en 25 jaar geeft 8.5% aan niet te drinken, terwijl dit voor mannelijke studenten 3% betreft. Van de vrouwelijke jongeren geeft 13.9% aan niet te drinken tegenover 5% van de vrouwelijke studenten. In vergelijking met jongeren in het algemeen, lijkt het dat er onder studenten gemiddeld minder niet-drinkers zijn.

Tabel 1. *Percentage niet-drinkers onder jongeren en studenten.*

<i>Niet-drinkers (%)</i>	Mannen	Vrouwen	Totaal
Jongeren (CBS, 2000-2008)	8.5%	13.9%	11.4%
Studenten (Maalstè, 2000)	3%	5%	4%

3.2.2. Gemiddelde consumptie per week

Wanneer we het weekgemiddelde van alcoholconsumptie onder jongeren (Van Dijck & Knibbe, 2005) vergelijken met dat van studenten (Maalstè, 2000), dan lijken studenten gemiddeld per week meer te drinken dan de gemiddelde jongere in dezelfde leeftijdsgroep. Studenten consumeren gemiddeld 16 glazen alcoholhoudende drank per week, jongeren 10.5. Ook hierin is weer een duidelijk verschil te bemerken in geslacht: vooral mannelijke studenten drinken aanzienlijk meer (20 glazen per week) dan andere mannelijke jongeren (14.2 glazen) en vrouwen (8 glazen). Hierbij worden de normen voor overmatig alcoholgebruik (max. 15 glazen voor mannen, 8 voor vrouwen) echter niet overschreden.

Tabel 2. *Gemiddeld aantal glazen alcohol per week onder jongeren en studenten.*

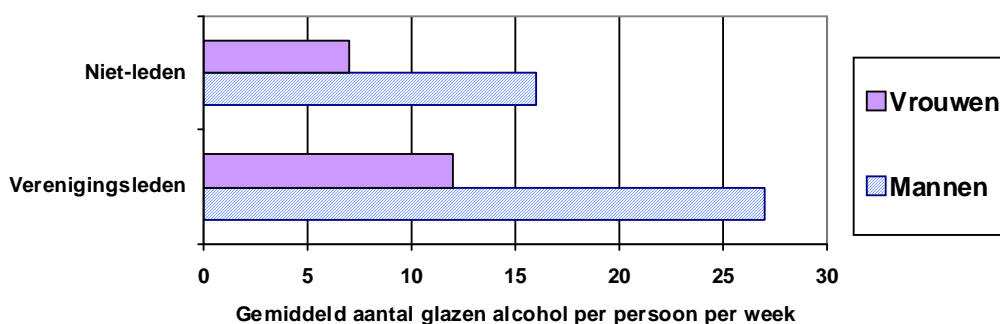
<i>Gemiddeld aantal glazen per week</i>	Mannen	Vrouwen	Totaal
Jongeren (Van Dijck & Knibbe, 2005)	14.2	7.5	10.5
Studenten (Maalstè, 2000)	20	8	16

3.3. Verschillen tussen groepen studenten

Ook binnen de groep van studenten zijn er weer verschillende groepen studenten te onderscheiden die verschillen in hun alcoholpatroon. Zo is er een onderscheid te maken in alcoholgebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dat niet zijn. Deze verschillen zullen we in deze paragraaf rapporteren, waarbij we kijken naar de weekconsumptie en de gemiddelde consumptie op een uitgaansavond voor verenigingsleden en niet-leden. Gegevens zijn gebaseerd op cijfers van een studie door het CVO (Maalstè 2000) naar de drinkcultuur van studenten.

3.3.1. Weekconsumptie

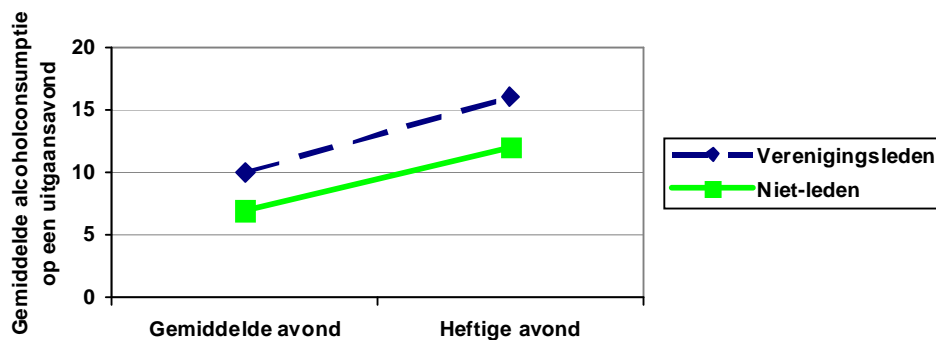
Gekeken naar het aantal glazen alcoholhoudende drank, drinken studenten die lid zijn van een studentenvereniging gemiddeld meer dan studenten die geen lid zijn. Het verschil is groot: Niet-leden drinken gemiddeld 13 glazen alcohol per week, terwijl leden van een studentenvereniging gemiddeld 23 glazen drinken. Vooral mannen die lid zijn van een studentenvereniging blijken een hoge weekconsumptie te hebben: zij drinken 27 glazen alcohol in een gemiddelde week, tegenover 16 glazen voor mannen die geen lid zijn van een studentenvereniging. Voor vrouwen liggen de gemiddelden lager, maar wederom is een verschil op te merken tussen leden en niet-leden. Vrouwelijke leden drinken in een gemiddelde week 12 glazen alcohol, niet leden 7. Het lijkt er dus op dat vooral mannelijke studentenverenigingsleden de grens van verantwoord alcoholgebruik overschrijden.

Figuur 2. Gemiddeld aantal glazen alcohol per persoon per week onder mannen en vrouwen, verenigingsleden en niet-leden

3.3.2. Uitgaansavond

Behalve weekhoeveelheden is ook het verschil tussen leden en niet-leden in de hoeveelheid alcohol die op een uitgaansavond genuttigd wordt informatief voor het in kaart brengen van het alcoholgebruik onder studenten. Op een gemiddelde uitgaansavond drinken niet-verenigingsleden zo'n 7 glazen alcohol, voor leden zijn dit er 10. Wederom blijkt dat mannen op een uitgaansavond in een gemiddelde week meer drinken dan vrouwen: 9 tegenover 5 glazen alcohol. Verenigingsleden, zowel mannen als vrouwen, drinken meer dan niet-leden: 11 tegenover 7 glazen. Op een heftige uitgaansavond neemt het aantal glazen alcohol dat gedronken wordt duidelijk toe: Verenigingsleden drinken gemiddeld 16 glazen alcohol, niet-leden 12. Uit deze gegevens blijkt dus dat op een uitgaansavond studenten dus de grens voor excessief alcoholgebruik en binge drinking overschrijden. Vooral studenten die lid zijn van een studentenvereniging drinken problematische hoeveelheden alcohol op een avond.

Figuur 3. Gemiddelde alcoholconsumptie op een uitgaansavond onder verenigingsleden en niet-leden.

Samengevat kunnen we dus stellen dat cijfers suggereren dat studenten gemiddeld iets meer drinken dan jongeren in het algemeen. Echt probleemgedrag met betrekking tot alcoholgebruik doet zich echter vooral voor onder mannelijke studenten die lid zijn van een studentenvereniging: Zowel gemiddeld per week, als op een uitgaansavond komt onder hen veel excessief alcoholgebruik voor. Internationaal wetenschappelijk onderzoek ondersteunt dit en laat zien dat studenten die lid zijn van een studentenvereniging en/of in een verenigingshuis wonen, gekenmerkt worden door hevigere en problematischere drinkpatronen in vergelijking met studenten in het algemeen (Alva, 1998; Bear, 1994; Pages, O’Heagarty, 2006; Prendergast, 1994). Onderzoek van het CVO (Maalsté 2000) geeft hiervoor als redenen de relatief makkelijke verkrijgbaarheid en lage prijs van alcohol bij studentenverenigingen, evenals rituelen zoals piekuren, spelletjes en themafeesten.

3.4. Ontwikkeling binnen studietijd

Gedurende de studietijd is er vaak sprake van een verandering van het drinkpatroon, zowel in hoeveelheid als in frequentie. In de huidige paragraaf bekijken we hoe dit drinkpatroon eruit ziet. Allereerst zal de ontwikkeling van de hoeveelheid en frequentie van alcoholgebruik besproken worden, waarna enkele ontwikkelingspatronen belicht zullen worden. Gegevens zijn gebaseerd op cijfers van een studie door het CVO (Maalstè, 2000) naar de drinkcultuur van studenten.

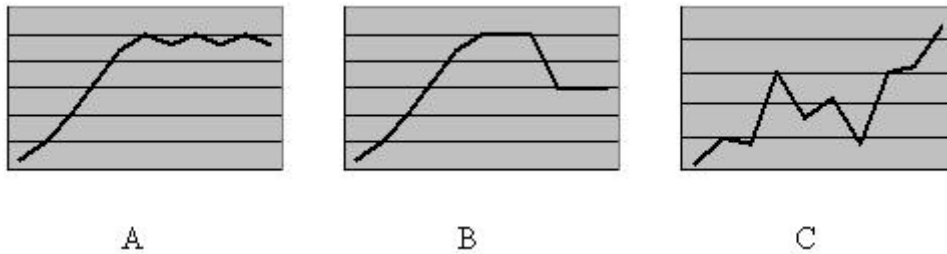
3.4.1. Hoeveelheid en frequentie

Cijfers van het CVO (Maalstè, 2000) laten zien dat sinds het begin van de studie, bij 77% van de alcoholdrinkende studenten de frequentie van alcoholgebruik per week toeneemt. Dit wil zeggen dat het merendeel van de studenten *vaker* alcohol drinkt gedurende hun studietijd. Ook laten cijfers zien dat studenten gedurende hun studietijd *meer* gaan drinken: Bij 71% van de alcoholdrinkende studenten neemt de hoeveelheid alcohol dat per keer gedronken wordt toe.

3.4.2. Patroon

Gekeken naar het patroon van alcoholgebruik gedurende de studietijd, laat onderzoek van het CVO zien dat 35% van de drinkende studenten aangeeft dat hun drankgebruik is toegenomen sinds het begin van de studie, en na die stijging is blijven schommelen rond een bepaald niveau (figuur A), 11,5% geeft een patroon aan waarin het alcoholgebruik na stijging, afneemt tot een bepaald niveau waarop zij nu nog zitten (Figuur B) en 9% van de alcoholdrinkende studenten geeft een sterk variërend, maar stijgend patroon aan van alcoholgebruik (zie figuur C). Cijfers laten bovendien zien dat ongeveer 1 op de 10 studenten aangeeft een onveranderd drinkpatroon te hebben sinds het begin van de studie. Dit komt

meer voor onder vrouwelijke studenten dan onder mannelijke studenten. Bovendien blijkt uit onderzoek van het CVO dat alcoholgebruik vooral gedurende de beginperiode van de studie toeneemt en richting het einde van de studietijd (geleidelijk) weer afneemt.

Figuur 4. Drinkpatronen gedurende de studietijd. Bron: CVO (Maalsté, 2000).

3.5. Attituden over alcoholgebruik

Uit voorgaande is gebleken dat er onder jongeren en vooral studenten redelijk veel alcohol gedronken wordt. In de huidige paragraaf bespreken we hoe jongeren zelf tegen alcoholgebruik aankijken en wat hun attituden zijn met betrekking tot alcoholgebruik. Gegevens zijn gebaseerd op een studie van IntraVal (Bieleman, Hoorn, & Kruize, 2006) en CVO (Maalsté, 2000).

3.5.1. Beleving en waardering

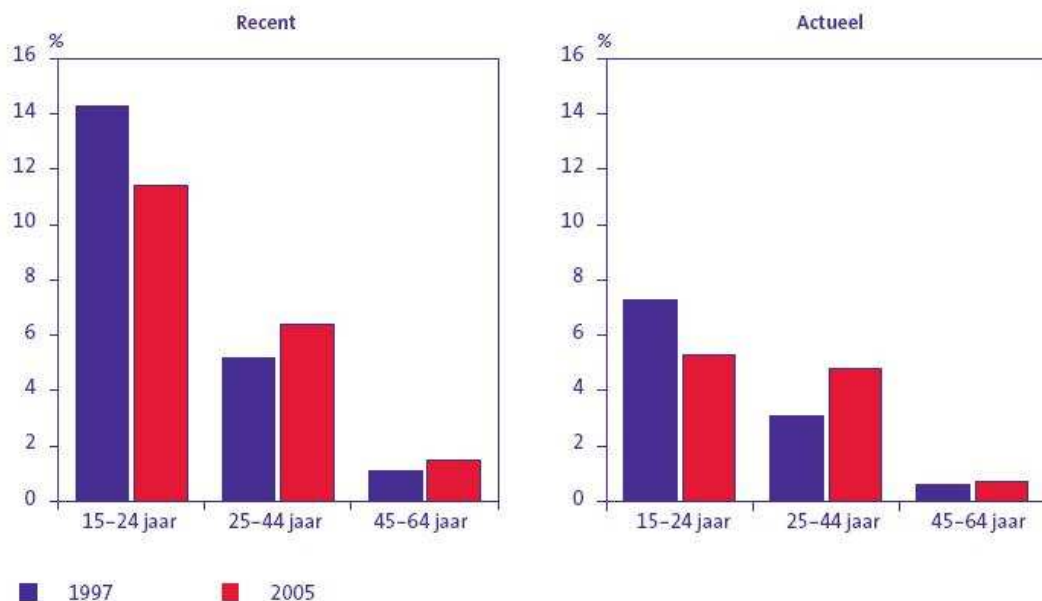
Uit gegevens van een studie van IntraVal naar ervaringen van avondbezoekers in het Groningse uitgaansgebied blijkt dat 78 % van de jongeren tussen 18 en 25 jaar van mening is dat er (zeer) veel gedronken wordt tijdens het uitgaan in het uitgaansgebied. Ook in de studie van het CVO (Maalsté, 2000) komt naar voren dat studenten zich ervan bewust zijn dat er in hun omgeving veel gedronken wordt, maar hieruit blijkt ook dat studenten dit heel vanzelfsprekend vinden en het zelfs positief waarderen. Onder studenten wordt veel drinken dus eerder als iets positiefs dan als iets negatiefs gezien.

H4. Drugsgebruik

Om de aard en omvang van drugsgebruik onder jongeren en studenten in kaart te brengen zal eerst gekeken worden naar trends onder jongeren met betrekking tot drugsgebruik en het percentage jongeren dat ooit drugs gebruikt heeft. Daarnaast wordt de beleving van jongeren met betrekking drugsgebruik besproken. Cijfers zijn afkomstig van het CBS (2001), de Nationale Drug Monitor 2007 (Van Laar et al., 2007) en een studie van Intraval (Bieleman, Hoorn, & Kruize, 2006) naar ervaringen van avondbezoekers in het Groningse uitgaansgebied. Helaas zijn er geen cijfers beschikbaar over drugsgebruik onder de specifieke groep studenten.

4.1. Trends onder jongeren

Met betrekking tot soorten drugsgebruik laten cijfers van het CBS van 2001 zien dat van de jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar, 31,1% ooit softdrugs (marihuana of hasj) gebruikt heeft, 10% ooit XTC gebruikt heeft, 7,8% gebruikte ooit geestverruimende paddenstoelen en 5,4% van de jongeren heeft ooit cocaïne gebruikt. Drugsgebruik komt hierbij vaker voor bij mannen dan bij vrouwen. Cijfers van de Nationale Drugsmonitor (Van Laar et al., 2007) laten zien dat tussen 2001 en 2005 drugsgebruik (zowel soft-, als harddrugs) onder zowel de algemene bevolking, als onder scholieren (12-18 jaar) stabiel gebleven is. Specifiek gekeken naar jongeren, is te bemerken dat het cannabisgebruik onder jongeren tussen 15 en 24 jaar iets is afgenomen tussen 1997 en 2005. In 2005 gebruikte ongeveer 5% van de jongeren in deze leeftijdsgroep cannabis in vergelijking met ongeveer 7% in 1997.

Percentage gebruikers recent (laatste jaar, links) en actueel (laatste maand, rechts) per leeftijdsgroep.

Figuur 5. Bron: Nationale Drugs Monitor (2007).

Cijfers van het CBS laten wel zien dat het aantal opiummisdrijven (verboden drugshandel of drugsbezit) onder minderjarigen sterk is toegenomen tussen 1997 en 2003. In 1997 werden er in totaal 419 minderjarige verdachten verhoord met betrekking tot verboden drugsbezit of handel, in 2007 was dit aantal meer dan verdubbeld naar 851 (vooral mannelijke) minderjarigen.

4.2. Beleving van drugsgebruik

Uit gegevens van een studie van Intraval (Bieleman, Hoorn, & Kruize, 2006) naar ervaringen van avondbezoekers in het Groningse uitgaansgebied blijkt dat 44 % van de jongeren tussen 18 en 25 jaar van mening is dat er (zeer) weinig drugs gebruikt wordt tijdens het uitgaan in het uitgaansgebied en 16% is van mening dat er (zeer) veel drugs gebruikt wordt. Eén op de vier jongeren is van mening dat er regelmatig of vaak drugs gebruikt wordt in uitgaansgelegenheden, 41% is van mening dat dit zelden of nooit gebeurt. Bovendien is 78% van de jongeren van mening dat het zelden of nooit voorkomt dat er in het Groningse uitgaansgebied GHB of andere middelen in drankjes wordt gedaan.

Samengevat kunnen we stellen dat drugsgebruik wel voorkomt onder jongeren, maar niet in extreme mate. Dit lijkt in overeenstemming te zijn met de beleving van jongeren zelf met betrekking tot drugsgebruik. Gemiddeld genomen lijkt het erop dat drugsgebruik onder jongeren de laatste jaren niet is toegenomen, of zelfs is afgenomen. Wel is er een toename te bemerken in het aantal minderjarige verdachten dat verhoord is in verband met verboden drugsbezit en/of handel in drugs. Dit dient echter met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden omdat deze cijfers beïnvloed kunnen zijn door mogelijk veranderende aandacht van politie en justitie.

H5. Onveilig seksueel contact

In het huidige hoofdstuk wordt besproken in welke mate onveilig seksueel contact onder jongeren in Nederland voorkomt en of er een trend op te merken is over de jaren heen gekeken. Daarnaast wordt onveilig seksueel contact onder studenten belicht en wordt besproken hoe jongeren zelf denken over (onveilig) seksueel contact en seksuele normen.

5.1. Trends onder jongeren

Allereerst wordt ingegaan op de aard en omvang van onveilig seksueel contact onder jongeren. Hierbij staan veilig vrijen in het afgelopen half jaar, intenties voor condoomgebruik en testgedrag voor SOA's centraal. Ook zal een kort overzicht gegeven worden van de meest voorkomende soa's en hun trends. Gegevens zijn gebaseerd op onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (Kuyper, Bakker, & Zimbile, 2008) over de periode 2003 tot 2007, gegevens van Soa Aids Nederland en de SOA en HIV Thermometer van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM; 2006, 2007, 2008).

5.1.1. Intenties voor condoomgebruik

Uit gegevens van onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (Kuyper, Bakker, & Zimbile, 2008) is geen trend op te maken tussen 2003 en 2007 in de intenties voor condoomgebruik onder jongeren. Uit cijfers van 2007 blijkt dat 74% van de jongeren tussen 15 en 19 met losse partner(s) zeker van plan zijn condooms te gebruiken, tegenover 65% van de jongeren tussen 20 en 24 jaar. Wanneer gelijktijdig ook de anticonceptiepil gebruikt wordt, dalen deze percentages naar respectievelijk 66% en 51%. Mannen en vrouwen verschillen in hun intenties voor onveilig seksueel contact wanneer er geen condoom voor handen is: 43% van de vrouwen zegt in die situatie geen seks te willen hebben tegenover 31% van de mannen.

5.1.2. Veilig vrijen in het afgelopen jaar

Uit gegevens van onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (Kuyper, Bakker, & Zimbile, 2008) blijkt geen trend op te maken tussen 2003 en 2007 in de mate (on)veilig seksueel contact onder jongeren in het afgelopen half jaar. Uit cijfers van 2007 blijkt dat van de jongeren tussen 15 en 19 jaar met losse partner(s) 60% in het afgelopen half jaar altijd en 10% nooit een condoom gebruikte bij gemeenschap. Onder jongeren tussen 20 en 24 jaar met losse partner(s) gebruikte het afgelopen half jaar 48% altijd en 16% nooit een condoom. De belangrijkste reden voor condoomgebruik is het voorkomen van soa's en hiv (65%). Redenen om geen condoom te gebruiken bij gemeenschap zijn: gebruik van de anticonceptiepil (50%), vertrouwen dat de partner geen soa heeft (42%), en dat de seks daardoor als minder fijn ervaren wordt (36%). Bij orale seks in het afgelopen half jaar ligt de frequentie van condoomgebruik een stuk lager. Van de jongeren tussen 15 en 19 jaar met losse partner(s) gebruikte 68% van de jongeren bij orale seks nooit een condoom tegenover 61% van de jongeren tussen 20 en 24 jaar. Samengevat kunnen we stellen dat hoewel het merendeel van de jongeren de intentie heeft om condooms te gebruiken bij seksueel contact met losse partner(s), meer dan de helft van de jongeren tussen 20 en 24 jaar onveilig seksueel contact heeft gehad.

Tabel 3. *Condoomgebruik van jongeren in het afgelopen half jaar bij seks met losse partners.*

<i>Condoomgebruik afgelopen half jaar bij seks met losse partner(s)</i>	Altijd	Soms	Nooit
Leeftijd: 15-19 jaar	60%	30%	10%
Leeftijd: 20-24 jaar	48%	36%	16%

5.1.3. Testgedrag SOA's

Gekeken naar het test gedrag voor soa's is uit gegevens van onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (Kuyper, Bakker, & Zimbile, 2008) is geen trend waar te nemen onder jongeren tussen 2003 en 2007. Van de jongeren tussen 15 en 19 met losse partner(s), geeft 11% aan zich ooit op SOA's laten testen, waarvan de uitslag bij 5% positief was. Bijna een op de drie (30%) jongeren tussen 20 en 24 heeft zich ooit op een SOA laten testen, daarvan waren 14% van de testuitslagen positief. In 45% van de gevallen was onveilig seksueel contact de reden voor een SOA-test. Onderzoek van Soa Aids Nederland laat wel een trend zien in het aantal jongeren dat zich jaarlijks laat testen bij een GGD-soapolikliniek: tussen 2003 en 2008 is het aantal jongeren onder de 25 jaar dat zich laat testen meer dan verdubbeld naar zo'n 35.000 jongeren per jaar.

5.1.4. Trends in meest voorkomende SOA's

Cijfers van de SOA en HIV thermometer van het RIVM (2008) laten zien dat in Nederland de meest voorkomende soa chlamydia is. Er is bovendien een stijgende trend te bemerken in het aantal chlamydia besmettingen per jaar: In 2007 werd deze soa bij 7801 personen gediagnosticeerd terwijl dit er in 2005 nog 5146 personen betrof. Ook in het aantal besmettingen met gonorrhoe was een trend te bemerken. In 2005 werden 1494 personen met gonorrhoe gediagnosticeerd, in 2007 was dit aantal gestegen naar 1827 personen. In 2007 was het aantal gediagnosticeerde gevallen van syfilis is echter afgenomen van 677 in 2005 naar 559 gevallen (RIVM 2006, 2007).

5.2. Studenten

In de huidige paragraaf gaan we dieper in op (on)veilig seksueel contact onder een specifieke groep jongeren, namelijk studenten. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen (Ahlers, 2005) onder eerstejaarsstudenten psychologie, geneeskunde en rechten suggereert een verschil is tussen leden van studentenverenigingen en niet-leden in het aantal seksuele partners. Volgens de studie heeft van de studenten die lid zijn van een studentenvereniging gemiddeld 20% met meer dan 7 verschillende partners seks gehad, tegenover 7% van de studenten die geen lid zijn van een studentenvereniging. Bovendien geven studenten die lid zijn van een studentenvereniging vaker aan in het afgelopen jaar seks te hebben gehad met verschillende partners dan niet leden. Gemiddeld 27% van de verenigingsleden had het afgelopen half jaar seks met verschillende partners, tegenover 9% van de niet-leden. Uit gegevens van deze studie bleek ook dat slechts 26% van de studenten aangeeft daadwerkelijk een condoom te gebruiken tijdens gemeenschap, ondanks dat 61% van de studenten inschat een redelijk tot grote kans te hebben op een soa wanneer zij geen condoom gebruiken wordt bij geslachtsgemeenschap. Ten opzichte van jongeren in het algemeen, lijken studenten (vooral verenigingsleden) dus relatief meer risico te lopen op een soa of hiv doordat ze met meerdere verschillende partners vaker onveilig seksueel contact hebben.

Tabel 4. *Gemeenschapspartner van verenigingsleden en niet-leden in afgelopen half jaar.*

<i>Gemeenschapspartner afgelopen jaar</i>	<i>Vaste Partner</i>	<i>Verschillende partners</i>
Verenigingsleden	55%	27%
Niet-leden	71%	9%

Daarnaast blijkt uit cijfers van onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (Kuyper, Bakker, & Zimbile, 2008) naar veilig vrijen bij jongeren, dat studenten met een HBO of WO opleiding zich vaker op SOA's laten testen dan jongeren met een lagere opleiding. In 2007 had 32% van de studenten met losse partner(s) zich wel eens laten testen op een SOA, tegenover 23% van de jongeren met een lagere opleiding.

5.3. Seksuele attituden

Gekeken naar de seksuele attituden van jongeren suggereert onderzoek dat jongeren over het algemeen nog steeds de voorkeur geven aan traditionele waarden en normen op het gebied van seksualiteit (Klaï, 2005). Uit onderzoek onder Belgische jongeren blijkt bijvoorbeeld dat slechts 6% van de ondervraagden tolerant staat ten opzichte van overspel (Stevens, 2001; Sensoa, 2005). Onderzoek naar de seksuele gezondheid onder jongeren van 12 tot 25 jaar in Nederland laat zien dat de opvattingen over seks in de loop der jaren wel liberaler geworden zijn. In 1995 keurde 1 op de 6 jongeren geslachtsgemeenschap goed wanneer partners niet voor elkaar voelden, ten opzichte van 1 op de 4 jongeren in 2005 (De graaf et al., 2005; E-Quality 2007). Samengevat kunnen we dus stellen dat hoewel traditionele normen op het gebied van seksualiteit nog steeds in grote mate belangrijk zijn voor jongeren, opvattingen over seks in de loop der jaren wel liberaler zijn geworden.

Alles bij elkaar gezien stellen we vast dat op basis van deze gegevens er geen duidelijke trends te bemerken zijn op het gebied van onveilig seksueel contact onder jongeren. Wel is er een duidelijke discrepantie tussen de intenties van jongeren om condooms te gebruiken en daadwerkelijk condoomgebruik. Jongeren, en mogelijk vooral studenten en verenigingsleden, lopen daardoor dus verhoogd risico op een SOA of Hiv. Het goede nieuws is dat er een duidelijke opwaartse trend te zien is in het aantal jongeren dat zich laat testen in een GGD-soa-polikliniek.

H6. Geweld en criminaliteit

In het huidige hoofdstuk gaan we in op de vraag wat de aard en omvang van crimineel gedrag en geweldsdelicten onder jongeren is en de mate waarin daarin trends te bemerken zijn. Allereerst bespreken we daartoe geregistreeerde criminaliteit, waaronder vernieling, diefstal, geweld en misdrijven tegen openbare orde of gezag. Vervolgens gaan we hier dieper op in door geweld en criminaliteit in het uitgaansleven van Groningen te bespreken en te kijken naar de beleving van jongeren hierover. Helaas is er geen data beschikbaar over geweld en criminaliteit onder studenten.

6.1. Geregisterde criminaliteit

Allereerst bespreken we de aard, omvang en mogelijke trends van geregistreeerde criminaliteit onder jongeren, zowel in dader- als in slachtofferschap. Bij geregistreeerde criminaliteit is er sprake van misdrijven welke door het Nederlandse wetboek der Strafrecht als strafbare feit van ernstige soort zijn aangeduid. Bij het bespreken maken we onderscheid tussen geweldsmisdrijven, vermogensmisdrijven, vernieling en verstoring van de openbare orde. Gegevens zijn gebaseerd op het CBS van 1999 tot 2007 en op het rapport 'Slachtoffers van Criminaliteit' (Wittebrood, 2006) van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). Helaas valt er bij eerstgenoemde gegevens geen onderscheid te maken tussen jongeren in verschillende leeftijdsgroepen, maar alleen tussen minderjarigen en meerderjarigen. Gegevens met betrekking tot het aantal verhoorde verdachten moeten bovendien met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat deze cijfers beïnvloed kunnen zijn door mogelijk veranderende aandacht van politie en justitie.

6.1.1. Geweldsmisdrijven

In 2007 werken er in totaal door het CBS 111.888 geweldsmisdrijven geregistreeerd. Dit betrof voornamelijk mishandeling, misdrijven tegen het leven en persoon en diefstal met geweld. In totaal werden er in 2007 83.362 verdachten gehoord waarvan 19% (vooral mannelijke) minderjarigen. Trendcijfers laten zien het aantal minderjarige verdachten dat gehoord is met betrekking tot geweldsmisdrijven de laatste jaren bijna jaarlijks is toegenomen van 8417 mannelijke minderjarigen en 1394 vrouwelijke minderjarigen in 1997, naar 13.163 mannelijke minderjarigen en 2647 vrouwelijke minderjarigen in 2007. Met betrekking tot slachtofferschap laten gegevens van het SCP (Wittebrood, 2006) uit 2003 zien dat jongeren tussen de 12 en 24 jaar bovendien relatief vaak het slachtoffer zijn van geweldsdelicten: een op de 7 binnen deze groep wordt jaarlijks slachtoffer van een gewelddelict.

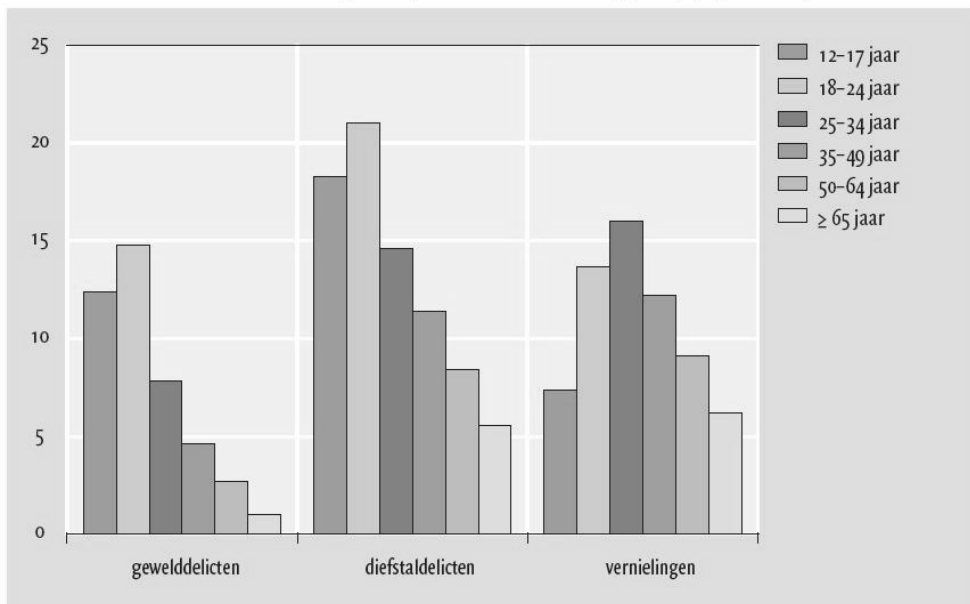
6.1.2. Vermogensmisdrijven

In 2007 werden er in totaal door het CBS 684.241 vermogensmisdrijven geregistreeerd. Dit betrof voornamelijk diefstallen. Meer dan een kwart van de verhoorde verdachten betrof minderjarigen. Wanneer we kijken naar eenvoudige diefstal zien we dat tussen 1997 en 2007 het totaal aantal verhoorde verdachten lijkt te zijn afgenomen, maar dat opvallend genoeg het aantal vrouwelijke minderjarige verdachten dat gehoord is, is toegenomen van 3180 in 1997 naar 6150 in 2007. Eenvoudige diefstal lijkt dus een groeiend probleem onder vrouwelijke minderjarigen, maar komt nog steeds meer voor onder mannelijke minderjarigen. Met betrekking tot slachtofferschap laten gegevens van het SCP (Wittebrood, 2006) uit 2003 zien dat jongeren tussen de 12 en 24 jaar bovendien relatief vaak het slachtoffer zijn van diefstal delicten: een op de 5 binnen deze groep wordt jaarlijks slachtoffer van diefstal delicten.

6.1.3. Vernieling en verstoring van de openbare orde.

In 2007 werden er in totaal door het CBS 223.440 misdrijven in deze categorie geregistreerd. Het merendeel hiervan betrof vernieling en bijna 40% van de verhoorde verdachten was minderjarig. Zowel onder minderjarige mannen als minderjarige vrouwen nam het aantal verdachten dat gehoord was met betrekking tot vernieling tussen 1997 en 2008 toe: In 1997 werden 7426 mannelijke minderjarigen en 346 vrouwelijke minderjarigen verhoord, in 2007 waren dit er respectievelijk 11.609 en 844. Bovendien werden er in 2007 7106 minderjarigen verhoord in verband met misdaad tegen de openbare orde zoals openlijk geweld en deelneming aan criminele organisaties. Opvallend genoeg lijkt dit onder mannelijke minderjarigen min of meer stabiel gebleven te zijn sinds 2004, terwijl er een groei te bemerken is in het aantal vrouwen: 866 in 2004 tegenover 1259 in 2007. Met betrekking tot slachtofferschap laten gegevens van het SCP (Wittebrood, 2006) uit 2003 zien dat jongeren tussen de 12 en 24 jaar bovendien relatief minder vaak het slachtoffer zijn van vernieling: een op de 10 binnen deze groep wordt jaarlijks slachtoffer van vernieling.

Aandeel slachtoffers onder de bevolking van 12 jaar en ouder naar leeftijd, 2003 (in procenten)

Figuur 6. Bron: SCP (Wittebrood, 2006)

6.2. Uitgaansgeweld

In de huidige paragraaf besteden we specifiek aandacht aan uitgaansgeweld en de beleving van jongeren met betrekking tot geweld en agressie. Gegevens zijn gebaseerd op een studie van Intraval (Bieleman, Hoorn, & Kruize 2006) naar ervaringen van avondbezoekers in het Groningse uitgaansgebied en een factsheet van Consument en Veiligheid over geweld in horecagelegenheden.

6.2.1. Agressie en Geweld

Van alle geweldsletsel dat wordt behandeld op een SEH-afdeling, is 13% opgelopen in een uitgaans- of horecagelegenheid. Jaarlijks zijn dit zo'n 4000 behandelingen, voornamelijk onder mannen in de leeftijdsgroep 15-24 jaar. In de periode 2003-2007 is dit aantal met 30% toegenomen (Factsheet, Consument en Veiligheid). Uit gegevens van Intraval blijkt bovendien dat 48% van de jongeren in het afgelopen jaar wel eens slachtoffer is geweest van een of meerdere vormen van agressie of geweld. Onder jongeren tussen 18 en 25 jaar betrof dit in 43% van de gevallen verbale agressie en in 21% vandalisme. Slechts 1% van de

ondervraagde rapporteerde slachtofferschap van slaan of steken met een voorwerp en bedreiging of beschieting met een voorwapen. Het merendeel (73%) van de voorvallen met betrekking tot agressie en geweld vinden buiten plaats en in 72% van de voorvallen was er sprake van drank en/of druksgebruik, aldus cijfers van Intraval (Bieleman, Hoorn, & Kruize, 2006).

6.2.2. Beleving van geweld en agressie in het uitgaansleven

Uit gegevens van Intraval (Bieleman, Hoorn, & Kruize, 2006) blijkt dat 26% van de jongeren tussen 18-25 jaar zich wel eens onveilig voelt tijdens het uitgaan in het uitgaansgebied van Groningen. In merendeel van de gevallen (89%) zijn (groepen) mensen die zich agressief gedragen hiervan de oorzaak. Negen van de 10 jongeren heeft dan ook wel eens agressie of geweld gezien. Bovendien heeft 2 op de 5 jongeren tussen de 18 en 25 jaar het idee dat fietsendiefstal altijd of vaak voorkomt en 1 op de 3 jongeren is van mening dat verbale agressie op straat en in uitgaansgelegenheden vaak of altijd voorkomt in het Groningse uitgaansleven. Als oorzaken van agressief gedrag wordt door 91% van de jongeren tussen de 18 en 25 jaar alcoholgebruik, door 49% drugsgebruik en door 39% stoer doen genoemd.

Samengevat kunnen we stellen dat relatief veel jongeren, zowel in slachtoffer-, als in daderrol, jaarlijks betrokken zijn bij misdrijven omtrent geweld en criminaliteit. Jongeren blijken vooral betrokken te zijn bij mishandeling, vernieling en vermogensmisdrijven zoals eenvoudige diefstal en bovendien bij agressie en geweld in het uitgaansleven. Bovendien lijkt het erop dat door de jaren heen steeds meer minderjarige jongeren betrokken zijn bij geregistreerde misdaden en daarmee lijkt geweld en criminaliteit onder jongeren een groeiend probleem te zijn.

H7. Samenvatting en conclusies

Het doel van de huidige studie betrof het in kaart brengen van de aard, omvang en mogelijke trends van grensoverschrijdend gedrag, waaronder alcoholgebruik, drugsgebruik, onveilig seksueel contact en geweld en criminaliteit, onder jongeren en studenten. Hoewel de indruk bestaat dat grensoverschrijdend gedrag de laatste jaren is toegenomen, wordt dit beeld door de huidige studie niet volledig ondersteund. Met betrekking tot alcoholgebruik, drugsgebruik, en onveilig seksueel contact vinden we geen toenametrend onder jongeren. De gemiddelde alcoholconsumptie, gebruik van drugs en mate van onveilig seksueel contact is in de loop der jaren nagenoeg stabiel gebleven. Ook blijken jongeren nog steeds veel waarde te hechten aan traditionele seksuele normen en waarden, al zijn de opvattingen over seksualiteit er in de loop der jaren wel wat liberaler op geworden.

Met betrekking tot studenten kunnen we alleen conclusies trekken over alcoholgebruik en onveilig seksueel contact tijdens het studentenleven. Overmatig en excessief alcoholgebruik komt vooral voor op uitgaansavonden en bij mannelijke studenten die lid zijn van een studentenvereniging. Ook vinden we dat studenten, en met name verenigingsleden, relatief meer risico lopen op een seksueel overdraagbare aandoening doordat ze met meerdere verschillende partners vaker onveilig seksueel contact hebben. We kunnen echter niets concluderen over mogelijke trends onder studenten met betrekking tot deze gedragingen.

Echter, op het gebied van geweldsmisdrijven en criminaliteit is wel een toenametrend op te merken. Minderjarige jongeren lijken in toegenomen mate als verdachten betrokken te zijn bij geweldsmisdrijven zoals mishandeling, vernieling en diefstal. Een groot deel van het geweld vindt plaats in het uitgaansgebied, waarin we een forse stijging vinden van het aantal SEH-behandelingen als gevolg van geweld in uitgaans- of horecagelegenheden. Ook met betrekking tot alcoholvergiftig is er, vooral onder jongeren tussen 10-14 jaar, een sterke stijging te zien in het aantal ziekenhuisopnamen en SEH-behandelingen.

Deze ontwikkelingen doen vermoeden dat probleemgedrag onder jongeren over het algemeen niet is toegenomen in de loop der jaren. Er zijn wel lichte aanwijzingen dat sommige probleemgedragingen extremer tot uiting komen. Als er al sprake is van een toename in grensoverschrijdend gedrag, dan doen de bevindingen van de huidige studie vermoeden dat dit betrekking heeft op relatief jonge, minderjarige, jongeren. Door het veelal ontbreken van cijfers over de specifieke groep studenten, is er over deze groep eigenlijk weinig bekend. Nader onderzoek is daarom van belang om de aard, omvang en trends van grensoverschrijdend gedrag onder studenten in kaart te brengen.

Referenties en bronnen

Referenties

- Abbey, A. (2002) Alcohol-related sexual assault: A common problem among college students. *Journal of Studies on Alcohol*. 14, 118-128.
- Ahlers, M.J. (2005). *Gezondheidsgedrag eerstejaars studenten: Onderzoek naar het gezondheids- en seksuele gedrag bij eerstejaars studenten van de Rijksuniversiteit Groningen*. Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2005.
- Alva, S.A. (1998) Self-reported alcohol use of college fraternity and sorority members. *Journal of College Student Development*, 39(1), 3-10.
- Bear, J.S. (1994). Effects of college residence on perceived norms of alcohol consumption. *Psychology of Addictive Behaviors*, 8(1), 43-50.
- Bieleman, B., Hoorn, M., & Kruize, A. (2006). *Ervaringen van avondbezoekers in Gronings cameragebied. Uitgaan van veiligheid*. Groningen: Intraval, 2006.
- Consument en Veiligheid (z.d.). Factsheet Geweld in Horecagelegenheden. Verkregen via http://www.veiligheid.nl/csi/veiligheid.nsf/wwwVwContent/M_4B3B2BAEA3721B6AC12573AE003FA890
- De Graaf, H., Meijer, S., Poelman, J., & Vanwessenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25^e*. Rutgers Nisso Groep en Soa Aids Nederland. Delft: Eburon, 2005.
- De Graaf, H., Nikken, P., Felten, H., Janssens, K., & Van Berlo, W. (2008). *Seksualisering: Reden tot zorg? Een verkennend onderzoek onder jongeren*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep, Nederlands Jeugdinstituut, MOVISIE, 2008.
- E-Quality (2007). Literatuurstudie Seksualiteit en beeldvorming bij Jongeren. Verkregen op 18 augustus 2008, van <http://www.e-quality.nl/e-quality/pagina.asp?pagkey=78725>
- GGZ, 2009. *Multidisciplinaire Richtlijn. Stoornissen in het gebruik van Alcohol. Richtlijn voor de diagnostiek en behandeling van patiënten met een stoornis in het gebruik van alcohol*. Utrecht, Trimbos-Instituut, 2009.
- Grunbaum, J.A., Kann, L., Kinchen, S.A., Williams, B., Ross, J.G., & Kolbe, L. (2002) Youth risk behavior surveillance: United States, 2001. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 51, 1-62.
- Klai T. (2005). *Intergenerationeel onderzoek naar de communicatie over seksualiteit: een studie bij oudere en jongeren van 15 tot 21 jaar*. Vrije Universiteit Brussel, 2005

- Kuyper, L., Bakker, F., & Zimbile, F. (2008). *Veilig vrijen: De stand van zaken 2007 en de ontwikkeling sinds 1997*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Maalsté, N. (2000). *Ad Fundum! Een blik in de gevarieerde drinkcultuur van het Nederlandse studentenleven*. Centrum voor Verslavingsonderzoek, 2008.
- McDonald, S., Cherpitel, C.J., Borges, G., DeSouza, A., Giesbrecht, N., & Sotckwell, T. (2005). *The criteria for causation of alcohol in violent injuries base don emergency room data from six countries*. *Addictive Behaviors*, 30, 103-113.
- Pages, R.M., & O'Hegarty, M. (2006). Types of student residence as a factor in college students' alcohol consumption and social normative perceptions regarding alcohol use. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 15(3), 15-31.
- Pendergast, M.L. (1994). Substance use and abuse among college students: A review of recent literature. *Journal of American College Health*, 43(3), 99-113.
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2006). Thermometer SOA en HIV. Stand van zaken, maart 2006. Verkregen op 15 augustus via http://www.soaaid.nl/soa/soa_cijfers
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2007). Thermometer SOA en HIV. Stand van zaken, maart 2007. Verkregen op 15 augustus via <http://www.soaaid.nl/documenten/thermometer2007.pdf>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2008). Thermometer SOA en HIV. Stand van zaken, maart 2008. Verkregen op 15 augustus via http://www.soaaid.nl/soa/soa_cijfers
- SENSOA (2005). Feiten en Cijfers: Jongeren en Seksualiteit. Verkregen op 18 augustus via http://www.sensoa.be/pdf/feiten_en_cijfers/jongeren_en_seksualiteit_2005.pdf
- Stevens, F. (2001). Is de seksuele revolutie voorbij? *Jaarboek Seksualiteit, Relaties, Geboorteregeling 2001*. Gent: CGSO
- Valkenberg, H., Van der Lely, N., & Brugmans, M. (2007). *Alcohol en jongeren: een ongelukkige combinatie*. Medisch Contact Online en www.veiligheid.nl, 2007.
- Van der Linde, J., Knibbe, R.A., & Verdurmen, J.E.E., & Van Dijk, A.P. (2004). *Geweld bij uitgaan en op straat. Algemeen bevolkingsonderzoek naar de invloed van alcohol- en drugsgebruik*. Universiteit Maastricht, 2004.
- Van Laar, M.W., Cruts, A.A.N., Verdurmen, J.E.E., Van Ooven-Houben, M.M.J., & Meijer, R.F. (2007). *Nationale Drug Monitor: Jaarbericht 2007*. Trimbos-Instituut, 2007.
- Van Dijk, D., & Knibbe, R.A (2005) *De prevalentie van probleemdrinken in Nederland. Een algemeen bevolkingsonderzoek*. Universiteit Maastricht, 2005

Vitale, S. 2007. *A trip to the emergency room. Substance use among emergency room patients in the Netherlands: prevalence rates and mythological considerations*. Erasmus Universiteit Rotterdam.

Wittebrood, K. (2006). *Slachtoffers van Criminaliteit*. Sociaal Cultureel Planbureau, 2006

Bronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS): <http://www.cbs.nl>

Landelijke Medische Registratie (LMR): <http://www.prismant.nl>

Letsel Informatie Systeem (LIS): <http://www.veiligheid.nl/>